

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Marharyta Kavko

**Gerundium ve španělštině a jeho překladové protějšky v češtině a
ruštině**

**Spanish gerund and its translated equivalents in Czech and
Russian language**

Praha 2023

PhDr. Zuzana Krinková, Ph.D..

PODĚKOVÁNÍ

Především bych ráda poděkovala vedoucí své práce paní PhDr. Zuzaně Krinkové, PhD., za její trpělivost, cenný čas a velkou pomoc ve vypracování této bakalářské práce. Chtěla bych taky poděkovat celému pedagogickému sboru Ústavu románských studií za cenné a hluboké vědomosti získané během studia.

V neposlední řadě chtěla bych také poděkovat své mamince za její bezmeznou podporu a nekonečnou inspiraci i v nejtemnějších časech.

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.“

ANOTACE

Anotace v češtině:

Cílem této bakalářské práce byla analýza španělského gerundia a jeho překladových protějšků v češtině a ruštině s následující srovnávací analýzou překladů. Hlavním úkolem je zjistit k jakým překladovým ekvivalentům se obrátí v českém a ruském jazyku, jsou-li mezi sebou podobné a v čem se objeví rozdíl překladatelské tradice. Hlavními podklady pro teoretickou část byly přední španělské, české a ruské gramatické a lingvistické práce. Zdrojem materiálu pro kontrastivní analýzu překladu ze španělštiny do češtiny byl využit paralelní česko-španělský korpus *InterCorp*, pro kontrastivní analýzu překladu ze španělštiny do ruštiny byla použita metoda ruční excerptce z oficiálně vydaného ruského překladu.

Klíčové pojmy:

Gerundium, přechodník, překlad, španělština, čeština, ruština, kontrastivní analýza.

Abstract in English:

The purpose of this bachelor's thesis was the analysis of the Spanish gerund and its translated analogues in Czech and Russian languages along with a contrastive analysis of the translations. The main goal of the thesis is to discover which translation equivalents were chosen for the Czech and Russian languages, if they have any similarity and what kind of difference in the translation tradition appears. The main sources for the theoretical part were prominent Spanish, Czech and Russian grammatic and linguistic works. As the source of material for the contrastive analysis of the translation from Spanish to Czech was used the parallel Czech-Spanish corpus InterCorp. For the contrastive analysis of the translation from Spanish to Russian was used the method of manual excerpting from the officially published Russian publications.

Key words:

Gerund, transgressive, translation, Spanish, Czech, Russian, contrastive analysis

Obsah

1. Úvod	7
2. Teoretická část	8
2.1 Španělské gerundium	8
2.2 Český přechodník	14
2.3 Ruský přechodník	17
3. Praktická část	20
3.1 Metoda analyzování překladů	20
3.2 Výsledky analýzy – české překlady	23
3.2.1 Jednoduché gerundium	23
3.2.2 Složené gerundium	31
3.3 Výsledky analýzy – ruské překlady	37
3.3.1 Jednoduché gerundium	37
3.3.2 Složené gerundium	45
3.4 Srovnání českého a ruského překladu	51
3.4.1 Jednoduché gerundium	51
3.4.2 Složené gerundium	53
4. Závěry	55
5. Bibliografie	57
5.1 Teoretická literatura	57
5.2 Jiné diplomové práce	59
5.3 Slovníky	59
5.4 Internetové zdroje	59

1. Úvod

Důvodem pro výběr tohoto tématu byla moje osobní zkušenost s překladem španělského gerundia během hodin španělské gramatiky a pozorování pro mě úplně jiného přístupu u českých spolužáků. Používání přechodníků v ruštině je něčím samozřejmým a přirozeným, takže při překladu gerundia je to hned první varianta, která přijde na mysl. Češi vzhledem k osobitostem češtiny, vnímají tento problém jinak a spíše se do poslední chvíle budou vyhýbat přechodníku jako způsobu překladu, což je nutí k objevování dalších originálních přístupů a možností.

Práce se skládá ze dvou částí: teoretické a praktické.

V teoretické zmíníme španělské gerundium, český přechodník a ruský přechodník, budeme se zabývat jejich formální, sémantickou a syntaktickou stránkou, popíšeme jejich vlastnosti a funkce.

Praktická část je věnovaná bezprostřední analýze možných překladů gerundia do českého a ruského jazyka, zmínění různých pomůcek a způsobů, ke kterým přikročili překladatelé z důvodu vyjádření smyslu a kontextu dané konstrukce. Pro hledání a nalezení potřebných dat byl využit vícejazyčný paralelní korpus InterCorp, připravovaný pod záštitou Ústavu pro český národní korpus při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Na základě analýzy paralelních vět vyexcerpovaných z InterCorpu se budeme snažit stanovit, jaká překladatelská řešení existují k dispozici při překladu z výchozího do cílového jazyka a zkusíme obdržené výsledky systemizovat a klasifikovat. Vzhledem k nedostatečnému technickému vývoji Korpusu ruského jazyka, pro získání dat o překladu do ruštiny budeme používat metodu ruční excerpce z oficiálně vydaných ruských publikací.

Hlavním cílem práce je srovnávací analýza překladu španělského gerundia do českého a ruského jazyka, nalezení podobností a rozdílů a prozkoumávání nejefektivnějších způsobů překladu, které může nabídnout každý z jazyků.

2. Teoretická část

Tato část je věnovaná teoretickým vědomostem o španělském gerundiu, českém přechodníku a ruském přechodníku. Budou rozebrané jejich formální stránka, tvoření, vlastnosti a funkce.

2.1 Španělské gerundium

V dané kapitole se budeme zabývat gerundiem ve španělském jazyce: bude rozebrána jeho morfologie, typologie, syntaktické role a sémantická funkce.

Gerundium, stejně jako infinitiv a participium, patří k nefinitním slovesným tvarům (také existují termíny *formas nominales del verbo*, *formas no personales del verbo a verboides*)¹. Ačkoliv gerundium ve své podstatě nese funkci podobnou příslovci a především ve větě vystupuje jako příslovečné určení, stejně však jako infinitiv zachoval morfematické rysy sloves, jmenovitě schopnost vyjadřovat předčasnost děje.²

Každý představitel nefinitních tvarů slovesných má své osobitosti v pojmenování procesu. V případě gerundia se jedná o zdůraznění jeho průběhu, a, vzhledem ke své okolnostní povaze, většinou plní funkci syntaktického adverbia. Přes takovou nevyhraněnost a ambivalentní charakter je považováno za prostředek pouze polopredikační: i přestože má predikační sémantiku, stejně neobsahuje žádnou specifickou predikační formu.³

Stejně jako infinitiv, gerundium ve španělštině má 2 základné formy:

- jednoduché gerundium/gerundio simple (*saliendo*)
- složené gerundium/gerundio compuesto, gerundio perfecto (*habiendo salido*).

V obou formách gerundium postrádá číslo, osobu, čas a způsob, takže jeho interpretace závisí na faktorech, které nese slovesná skupina.⁴

Gerundium se tvoří sufixem *[-ndo]*, připojeným ke kmenu slovesa prostřednictvím určité samohlásky pro každý z typu konjugace: *[-a-]* v I. konjugaci (*am-a-ndo*) a dvojhláskou *[-ie-]* ve II. a III. konjugaci (*tem-ie-ndo*, *part-ie-ndo*):

¹ Llorach, Emilio Alarcos. Gramática de la lengua española. Madrid, Espasa Caple S.A., 1999, str. 143.

² Ibid., str. 145.

³ Zavadil, Bohumil. Čermák, Petr. Mluvnice současné španělštiny. Lingvistický interpretační přístup. Praha, Karolinum, 2010, str. 335–336.

⁴ RAE, Nueva gramática de la lengua española. Morfología. Sintaxis. Fonética y Fonología. Madrid, Espasa Libros, S.L.U., 2011, str. 3230.

Konjugace	Koncovka	Příklad
I.	- ando	<i>amando</i>
II.	- iendo	<i>temiendo</i>
III.	- iendo	<i>partiendo</i>

Gerundium nemůže samostatně vytvořit jádro věty, stejně jako nemůže obsahovat vlastní podmět, ale může se lexikalizovat v menší nebo větší míře a získat příznaky jiných kategorií. Jak už bylo řečeno výše, gerundium plní funkci slovesného adverbia, z čehož vyplývá, že může pojmenovávat okolnosti procesu, a také, na rozdíl od infinitivu či participia, které pojmenování procesu spíše statizují, gerundium uchovává průběhovost a protaženost procesu.⁵

Gerundium, na rozdíl od infinitivu, který nese spíše substantivní funkci, ve většině případů nedisponuje žádnými prepozicemi, kromě zcela řídkého využití předložky *en* pro signalizaci, že děj, pojmenovaný gerundiem, bezprostředně předchází ději vyjádřenému řídicím slovesem (*En leyendo el periódico se durmió*). Taktéž, stejně jako adverbium, gerundium má docela volné postavení ve větě: *Hablando se entienda la gente; La gente se entienda hablando; Se entienda, hablando, la gente*.⁶

Absence slovesné flexe nepovoluje gerundiu označovat čas, a proto z hlediska aspektu gerundium je hodnocen jako imperfektní jednotka, neboť často vyjadřuje simultánní děj či proces, ke kterému odkazuje hlavní sloveso.⁷

Třídění gerundia do systematických skupin je docela komplikovaným úkolem, protože často gramatikové mají vlastní názor na tu nebo jinou jeho funkci, což přivádí k různým diskuzím a druhům typologie či terminologie. Vzhledem k tomu, že hlavním úkolem této práce je srovnávací analýza překladu gerundia do češtiny a ruštiny, bude zkratka zmíněna jenom nejzákladnější typologie gerundia.

⁵ Zavadil, Bohumil. Čermák, Petr. Mluvnice současné španělštiny. Praha, Karolinum, 2010, str. 339.

⁶ Llorach, Emilio Alarcos. Gramática de la lengua española. Madrid, Espasa Caple S.A., 1999, str. 146.

⁷ RAE, Nueva gramática de la lengua española. Morfología. Sintaxis. Fonética y Fonología. Madrid, Espasa Libros, S.L.U., 2011, str. 3264.

Prvním bodem, kterému musíme věnovat pozornost, je zjištění, jestli gerundium stojí ve větě relativně samostatně neboli se jedná o nerozdělnou kombinaci dvou slovesných elementů, které ve své podstatě fungují jako celá verbální jednotka. Pokud obě slovesa nejsou jediným celkem, tak v tomto případě se jedná o *gerundio no perifrástico*. Když jsou na sebe navázané a vyjadřují spolu jeden děj, to v takovém případě mluvíme o *gerundio perifrástico*.

Gerundio no perifrástico:

Pro třídění jednotlivých druhů gerundia, které nejsou součástí slovesných perifrází, nejprve se musí určit zdali gerundium má vliv na celou větu nebo jenom na samotné sloveso. Podíváme se na uvedené příklady:

- a) Inés recitó el poema del Lorca temblando.
- b) Inés recitó el poema del Lorca muy bien, aun estando enferma.

V obou případech gerundia jsou závislé na slovesné jednotce a nemohou samostatně vytvořit plnocennou větu. Je ale hned vidět, že v případě *a)* gerundium modifikuje smysl jenom slovesa, když v *b)* mění smysl celé věty.⁸

Pokud gerundium ovlivňuje celou větu, mluvíme o tak zvaném *modificador de la oración* (gerundium modifikující větu), jestliže pod vliv padá jenom sloveso, jedná se o *modificador del verbo* (gerundium modifikující sloveso), a každý z nich bude nést své funkce.

Gerundium modifikující celou větu má docela větší sémantickou nezávislost, nemá pevné umístění ve větě a může doplnit děj vyjádřený hlavním slovesem dodatečným významem časovým, příčinným, podmínkovým nebo přípustkovým. Gerundium modifikující sloveso se většinou umístí za finitním slovesem (postponovaná pozice) a vyjadřuje sekundární děj, který je navázán na děj hlavního finitního slovesa.⁹

Poté lze provést třídění na další dvě skupiny: pokud gerundium modifikuje nejen sloveso, ale ještě vyžaduje v hlavně větě podmět či předmět na který se může navázat, přičemž v případě negace děje učiněného hlavním slovesem se také objeví i negace děje gerundia, mluvíme o *gerundio predicativo* nebo *gerundio adjetivo*. Jestliže gerundium může (ale nemusí) se vázat na podmět nebo předmět, modifikuje pouze sloveso, a v případě negace děje vyjádřeného

⁸ Bosque, I., Demonte, V., Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 3445.

⁹ Ibid., s. 3446-3447.

hlavním slovesem děj vyjádřený gerundiem není nutně negovaný, jedná se o *gerundio adjunto* nebo *gerundio adverbial*.¹⁰

Tradičně v gramatice gerundium se řadí do skupiny nefinitních tvarů slovesných nejen na základě sémantického významu, ale i díky určitým gramatickým charakteristikám, které také můžeme pozorovat u sloves. Gerundium je tvořeno stejnými prvky jako tvary finitních sloves a občas může být rozvinuto vlastním příslovcem, nezávislým na řídicím slovese (*Llegó llorando amargamente*).¹¹ Gerundium má schopnost řídit předmět ve větě (*Te enterarás del asunto leyendo este artículo*)¹² buďto přímý (*leyéndolo*) či nepřímý předmět (*hablándole así*), občas připouští i podmět (*No sabiendo ella qué decir*); dokonce může vyjádřit i pasivitu (*No habiéndose terminado a tiempo el trabajo, se aplazó la reunión*) i přestože většinou odmítá neosobní *se*.¹³

V některých případech gerundium může mít i adjektivní povahu. Tak, u slov *hirviendo* a *ardiendo* lze si všimnout, že gerundium se spíše chová jako přídavné jméno (*El agua hirviendo es la de la cazuela grande*).¹⁴

Dodatečně má schopnosti podobné adverbium: často vystupuje ve větě jako příslovečné určení, nemění svoji formu, je schopno vytvářet zdvojnásobení (*Debíamos de acercarnos callandito*) a jako v příkladě *Cómo se pasa la vida, cómo se viene la muerte, / tan calando* je modifikováno pomocí *tan*, stejně jako příslovce, než pomocí *tanto* jako to je u verba.¹⁵

Gerundio perifrástico:¹⁶

Slovesné perifráze vyjadřují akci, proces nebo stav prezentovaný bezprostředně během svého průběhu a skládají se ze dvou jednotek: a) *verbo auxiliar*, které vlastně poskytuje informaci o osobě, čísle, čase, způsobu a vidu, b) *gerundio*, které vyjadřuje význam procesu a/nebo stavu.

Za slovesné perifráze se považují komplexy, které fungují jako jedna verbální jednotka a vlastně význam perifráze vzniká díky spojení finitního slovesa a gerundia, přičemž nelze je mezi sebou rozdělit na dva různé děje. Proto, aby existovala slovesná perifráze, gerundium musí nést verbální charakter, předmět gerundia se musí shodovat s předmětem pomocného

¹⁰ Ibid., s. 3447-3451.

¹¹ Bosque, I., Demonte, V., Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 3459.

¹² Llorach, Emilio Alarcos. Gramática de la lengua española. Madrid, Espasa Calpe S.A., 1999, str. 146.

¹³ RAE, Nueva gramática de la lengua española. Madrid, Espasa Libros, S. L., 2010, str. 511.

¹⁴ Ibid., str. 512.

¹⁵ Ibid., str. 512.

¹⁶ V daném výzkumu se perifrázemi zabývat nebudeme a uvádíme je zde pouze pro úplnost

slovesa, a přitom v celé větě nemohou existovat žádné doplňky, které modifikují pouze pomocné sloveso.¹⁷

Každá z perifrází má svůj smyslový odstín a většinu pomocných sloves stanoví slovesa pochybu (andar, ir). Mezi nezákladnější lze zařadit: *estar + gerundio / ir + gerundio / venir + gerundio / andar + gerundio / llevar + gerundio / pasar(se) + gerundio / vivir + gerundio / seguir + gerundio / continuar + gerundio*. Teď detailněji se podíváme na jejich použití: ¹⁸

Estar + gerundio

Je nejčastější slovesnou perifrází s gerundiem, vyjadřuje děj jako právě probíhající, zahájený, ale zatím neukončený.

Cuando ella llegaba del trabajo, él estaba calentando la cena.

Často se pojí s predikáty ukazujícími na durativní procesy či činnosti, tj. děje bez přirozeného limitu (*esperando/lloviendo/mirando/pensando/trabajando/viviendo*). Ve skutečnosti je *estar + gerundio* nejčastější použitou perifrází v mluveném jazyce pro vyjádření probíhajících akcí. Také docela často může zobrazovat činnost která má charakter zvyku nebo se opakuje pravidelně:

Su hija Dora últimamente se estaba portando pésimo.

Ir + gerundio

Na rozdíl od *estar + gerundio*, která má povahu spíše aspektuální, *ir + gerundio* vyjadřuje kumulativní charakter a ukazuje, že daný proces se provádí v po sobě jdoucích fázích, takže každá z nich se postupně navazuje na předchozí, dokud nedosáhne určitého konečného limitu. Vlastně aspekt limitu děje je fundamentálním pro tuto perifrázi a je obzvlášť dobrá pro vyjádření postupných změn.

Un problema que voy trabajando poco a poco estos últimos años.

Venir + gerundio

Popisuje proces, který vznikl před momentem mluvení a který může trvat buď do okamžiku promluvy nebo bude pokračovat i po něm, a docela často se pojí s adverbii, která ukazují na začátek děje (*a partir de*) nebo na jeho konec (*hasta el momento*).

Nos viene ocultando sus verdaderas intenciones.

¹⁷ Bosque, I., Demonte, V., Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 3393.

¹⁸ RAE, Nueva gramática de la lengua española. Madrid, Espasa Libros, S. L., 2010, s. 547-553.

Andar + gerundio

Tato perifráze je něčím podobná *estar + gerundium* neboť taky neznamená, že proces, označený hlavním slovesem, se nakonec uskuteční, jenomže se liší tím, že popisuje situace, které se vyvíjejí chaotické s přerušáním nebo přestávkami.

Ello hacía que todos anduvieran olfateando el aire como perdigueros.

Llevar + gerundio

Vyjadřuje děj, který je charakterizován jako trvající už nějakou konkrétní dobu, která většinou může, ale nemusí být ukázaná ve větě, přičemž finální hranice děje normálně není označena, což vysvětluje neslučitelnost perifráze s předložkou *hasta*.

Llevaba diez meses pintando el mismo bodegón.

Pasar(se) + gerundio

Stejně jako „*llevar + gerundio*“ tato perifráze vyžaduje nominální skupinu časového významu, přitom v tomto případě může doba trvání děje být přesně vymezená.

En el calabozo de al lado había una presa que se pasaba las horas cantando.

Vivir + gerundio

Je typickou pro španělštinu z velké části Ameriky; vyjadřuje, že akce se opakuje pravidelně a neustále, obzvlášť pokud je mluvčím negativně hodnocená.

Tembló al imaginar la irrupción de aquella policía sobre cuya fuerza y barbaridades vivía oyendo.

Seguir + gerundio / Continuar + gerundio

Předpokládají, že označený děj nastal v dřívější době a na moment mluvení ještě přetrvává a nedošlo k jeho přerušování.

Siguió llegando tarde a la oficina.

2.2 Český přechodník

V dané kapitole se budeme zabývat formální stránkou českého přechodníku, jeho charakteristikami, vlastnostmi a funkcemi.

Stejně jako ve španělštině, přechodník (nebo transgresiv) se v českém jazyce řadí spolu s infinitivem a participiem mezi neurčité slovesné tvary a je užíváný pro zkrácení věty díky čemuž se ze souvětí stává věta jednoduchá; jedná se o doprovodný děj, který vyjadřuje současnost nebo předčasnost děje vůči ději věty hlavní.¹⁹

Česky přechodník je schopen částečně vyjadřovat kategorie:

- času (přechodník přítomný – *nesa, nesouc, nesouce* a přechodník minulý – *přines, přinesši, přinesše*);
- vidu (přechodník přítomný sloves nedokonavých – *nesa*, přechodník přítomný sloves dokonavých – *přinesa*, přechodník minulý sloves dokonavých – *přinesši*);
- čísla (singulár – *nesa*, plurál – *nesouce*);
- rodu (mužský – *nesa*, žensky a střední – *nesouc*).

Přechodník se vždy vztahuje k podmětu věty a shoduje se s ním v čísle, částečně i v rodě, což ho sblíží s adjektivy. Ve větě je zpravidla doplňkem, vztahuje se k přísudkovému slovesu i ke jménu v podmětu.²⁰

Přechodník přítomný vyjadřuje děj současný s jiným dějem vyjádřeným slovesem v kterékoli době (v přítomnosti, minulosti, budoucnosti).

Přechodník přítomný se tvoří od kmene přítomného nedokonavých sloves, ke kterému připojujeme koncovky podle toho, jaké dané sloveso má zakončení u formy 3. osoby množného čísla. Rozlišuje se tvary pro mužský rod v jednotném čísle, pro ženský a střední rod v jednotném čísle, a pro množné číslo společné pro vše rody:

Sloveso (3. os., plur.)	Mascul., sing.	Fem./Neut., sing.	Plurál
- ou	- a	- ouc	- ouce
- í	- e/-ě	- íc	- íce
- ejí/ějí	- eje/-ěje	- ejíc/-ějíc	- ejíce/-ějíce

¹⁹ Čermák, František. Jazyk a jazykověda. Praha, Karolinum, 2001, str. 142.

²⁰ Havránek, Bohuslav. Jedlička, Alois. Stručná mluvnice česká. Praha, Fortuna, 2002, str. 112-115.

- ají	- aje	- ajíc	- ajíce
-------	-------	--------	---------

Přechodník minulý vyjadřuje děj předčasný jinému děje vyjádřeným slovesem, totiž děj, který se stal nebo stane před ním. Fakticky se jedná jenom o jeden gramatický útvar, ale zřídka dochází k vyjádření děje spadajícího do budoucna, pro který také se používá tvar přechodníku minulého, ačkoliv formálně se může nazývat přechodníkem budoucím.

Přechodník minulý se tvoří zpravidla jen od sloves vidu dokonavého, a to od kmene minulého. Stejně jako u přechodníku přítomného, se rozlišují tvary pro mužský rod v jednotném čísle, pro ženský a střední rod v jednotném čísle, a pro množné číslo společné pro vše rody:²¹

Zakončení minulého kmenu u slovesa	Mascul., sing.	Fem./Neut., sing.	Plurál
Souhláska	–	- ši	- še
Samohláska	- v	- vši	- vše

U některých přechodníků došlo do určité stupně lexikalizace, což oslabilo jejich verbální charakter. Lze je rozdělit do dvou skupin:

- určitá část přechodníku ztratila svou schopnost být rozvíjenou, kvůli čemuž teď nese funkci spíše příslovce (*chtě nechtě / chtíc nechtíc*)
- v druhém případě došlo k transpozici v předložku, popř. spojovací výraz (*nehledě / nehledíc*).²²

Z hlediska praktického přechodník v dnešní češtině je spíše útvarem archaickým, který se zřídka používá v mluveném projevu. Zcela knižní ráz mají tvary přechodníku minulého: vyskytují se ojediněle v psaných projevech některých starších autorů, jako například prostředek archaizace. Avšak také přechodník přítomný, kromě ustrnulých tvarů, patří k prostředkům knižním, ale i v uměleckých či odborných dílech se užívá jenom zřídka, přitom většinou vyskytuje v právnických textech. V moderní češtině, pokud se s přechodníkem

²¹ Grepl, Miroslav a další. Příruční mluvnice češtiny. Praha, Lidové noviny, 1995, str. 335-337.

²² Komárek, Miroslav. Kořenský, Jan. Petr, Jan. Mluvnice češtiny. Praha, Academia, 1986. str. 156.

setkáme v písemném nebo mluveném projevu, je to většinou v jeho nekodifikované podobě (záměna tvarů v rodě a čísle).²³

²³ Čechová, Marie. Krčmová, Marie. Minářová, Eva. Současna stylistika. Praha, Lidové noviny, 2008, str. 156.

2.3 Ruský přechodník

V dané kapitole se budeme zabývat formální stránkou ruského přechodníku, jeho charakteristikami, vlastnostmi a funkcemi.

Přechodník (rusky *деепричастие / dějepričastije*) je atributivní forma slovesa, ve které se spojují významy dvou slovních druhů: slovesa a příslovce; v ruské gramatice se počítá neohobnou slovesnou formou. Nejčastěji označuje doplňující děj, který se vztahuje k hlavnímu ději, vyjádřenému přísudkovým slovesem nebo nese okolnostní hodnotu.

Přechodník se závislými slovy se nazývá přechodníkový obrat (rusky *деепричастный оборот / dějepričastnyj oborot*) a, jako jednotlivý přechodník, je zpravidla oddělován čárkami.

Jako slovesní útvar se rozděluje na přechodníky dokonavého (*прыгнув / prygnuv*) a nedokonavého vidu (*прыгая / prygaja*). Přechodníky nedokonavého vidu obvykle vyjadřují simultánní děj s dějem slovesa (*бежим, прихрамывая / bežit, prichramyvaja*), když přechodníky dokonavého vidu mohou vyjadřovat různé časové vztahy:

- předcházející děj (*остановившись, сказал / ustanovivšis', skazal*);
- simultánnost stavu v důsledku předcházejícího děje (*сидит, нахмурившись / sidit, nachmurivšis'*);
- následování (*растегнул сюртук, открыв рубашу навыпуск / rasstěgnul sjurtuk, otkryv rubachu navyupusk*).

Přechodníky nedokonavého vidu se tvoří připojením ke kmenu slovesa přítomného času nedokonavého vidu sufixu *-а/-я/-ючи/-ючи* (*играют – играя, играючи / igrajut – igraja, igrajuči*). Přechodníky od sloves s kmenem na *-к/-г* se tvoří velmi zřídka, a přitom dochází ke střídání *-к* na *-ч* a *-г* na *-ж* (*толк-ут – толч-а, берег-ут – береж-а / tolk-ut – tolč-a, beregut – berež-a*). Občas mohou být vytvořené od infinitivu obsahujícího sufix *-ва-* (*признавать – признавая / priznavat' – priznavaja*).

Přechodníky dokonavého vidu se tvoří připojením ke kmenu slovesa minulého času dokonavého vidu sufixu *-в/-вши/-ши*, přitom sufix *-л* se mění na *-в/-вши* (*написал – написав / napisal – napisav*), a ke kmenu končícího na souhlásku se připojí sufix *-ши* (*принёс – принёсши / prinjos – prinjosši*).²⁴

²⁴ Пехливанова К.И. Лебедева М. Н. Грамматика русского языка. Москва, Русский язык, 1990, str. 288-291.

Пřechodník	Kmen slovesa	Sufix	Пříklad
nedokonavý	přítomného času	- а	слыша
		- я	глядя
		- учи	будучи
		- ючи	играючи
	инфинитив	pokud je sufix -ва-	признавая
dokonavý	инфинитив nebo minulého času	- в	сказав
		- вши	поднявшись
		- ши	принёсши

Přestože podle gramatických zákonů přechodník lze vytvořit od jakéhokoliv slovesa, v praxi často dochází k výjimkám, kdy přechodníková forma slovesa neexistuje neboli je zřídka používaná, a přesně u:

- některých sloves přítomného času se sykavkou v kmene (*вязать, пахать / vjazat', pachat'*)
- slovesa s bezslabičným kmenem (*мять, жать / mjat', žat'*)
- slovesa neproduktivní skupiny končící na -чь (*жечь, толочь / žeč', toloč'*)

Přechodník funguje jako přívlastek při všech predikačních formách slovesa, při infinitivu, občas také při podstatném jméně a příčestí; mohou nabývat přírodu adverbialní povahy, neboť často nesou funkci příslovečného určení (*лежа, шутя / leža, šutja*). Další podobnosti s příslovci je to, že přechodník se neshoduje v čísle a rodě.²⁵

Výskyt přechodníku v ruském jazyce je docela vysoký, setkáme se s ním jako v mluveném projevu, tak i v umělecké či oborové literatuře, což nepozorujeme v češtině. Pro lepší demonstrace daného rozdílu mezi jazyky procitujeme vysvětlení z učebnice ruštiny pro studenty Čechy:²⁶

²⁵ Шведова, Н.Ю. Русская грамматика, том 1. Москва, Наука, 1980, str. 669-671

²⁶ Belyntseva, Olga. Janek, Adam. Учебные современные русины, 1. дил. Brno, Computer Press, 2017, str. 324

«Přechodníky se v současné ruštině vyskytují velmi často. Na rozdíl od češtiny v ruštině přechodníky patří do „živé slovní zásoby“.»

Z gramatického hlediska se český přechodník tvoří mnohem složitěji než ruský: v češtině musíme rozlišovat rod a číslo, když v ruštině jeho tvar je neohebný. Ze strany „negramatických“ aspektů, lze konstatovat, že přechodníky v obou jazycích jsou docela podobné, mají stejnou sémantickou a syntaktickou funkci a slouží především k vyjádření průvodních dějových okolností během konání děje hlavního.

3. Praktická část

V teoretické části bylo popsáno španělské gerundium a jeho potenciální ekvivalenty v češtině a ruštině, totiž ruský a český přechodník: byly prozkoumané jejich definice, typologie, sémantická a syntaktická funkce. V praktické části budou analyzované způsoby překladu gerundia do českého a ruského jazyka s následujícím diferenciativním srovnáním prostředků, které použili překladatelé.

3.1 Metoda analyzování překladů

Vzhledem k omezeným možnostem ruského jazykového korpusu, hledání a analýza ruských překladů mohly být provedené jenom pomocí ruční excerpcce z vydané knihy, a proto byl zvolen další postup pro analyzování textů:

- 1) V rámci celého španělského korpusu v InterCorpu, který je součástí českého projektu „Český národní korpus“, byl vytvořen subkorpus zahrnující jenom původní španělskou beletrii.
- 2) Poté, vzhledem k mnoho vzácnějším použití složeného gerundia jak v mluveném, tak i v písemném projevu, nejprve byly vyhledané příklady složeného gerundia, kterýchž na korpusu bylo objeveno 112.
- 3) Dále každý z výskytů byl ručně proanalyzován na předmět přítomnosti kvalitního, oficiálně vydaného ruského překladů původního španělského a/nebo jihoamerického díla. Po takové filtraci zbyl 71 výskyt.
- 4) Ve španělském korpusu byl vytvořen další subkorpus, který zahrnoval zbylá díla, a přesně:
 - Andahazi, Federico. El secreto de los flamencos;
 - Allende, Isabel. El Zorro;
 - Bucay, Jorge; Salinas, Silvia. Amarse con los ojos abiertos;
 - Carpentier, Alejo. Concierto barroco;
 - Carpentier, Alejo. El arpa y la sombra;
 - Carpentier, Alejo. El reino de este mundo;
 - Carpentier, Alejo. El siglo de las luces;

- Cortázar, Julio. Un tal Lucas;
- Cunqueiro, Álvaro. Un hombre que se parecía a Orestes;
- Fuentes, Carlos. Gringo viejo;
- García Márquez, Gabriel. El general en su laberinto;
- García Márquez, Gabriel. Otoño del patriarca;
- García Márquez, Gabriel. Cien años de Soledad;
- García Márquez, Gabriel. La mala hora;
- Marías, Javier. Todas las almas;
- Roa Bastos, Augusto. Yo el supremo;
- Sábato, Ernesto. Abaddón el exterminador;
- Silva, Lorenzo. La flaqueza del bolchevique;
- Unamuno, Miguel de. Abel Sánchez;
- Unamuno, Miguel de. Niebla;
- Vargas Llosa, Mario. El sueño del celta;
- Vargas Llosa, Mario. La ciudad y los perros;
- Vargas Llosa, Mario. Pantaleón y las visitadoras;
- Vargas Llosa, Mario. La tía Julia y el escribidor;
- Vargas Llosa, Mario. Guerra del fin del mundo.

Bylo to uděláno proto, abychom mohli pozorovat jaké strategie vybere český anebo ruský překladatel při práci s jednoduchým a složeným gerundiem ve stejném díle.

- 5) Ve vytvořeném subkorpusu, po filtraci gerundiálních slovesných perifrází a vzniklého šumu, byly vynalezeny 11,743 výskyty, které byly promíchané pomocí funkce „Shuffle“ a prvních 500 výskytů byly analyzované spolu s paralelními českými překlady. Nakonec výše uvedených 500 výskytů bylo manuálně excerpovaných z ruskojazyčných publikací a proanalyzovaných stejným způsobem.

Je třeba uvést, že tato práce se v žádném případě nezajímá správností překladatelských řešení, ale způsoby, které byly použité v různých jazycích: hlavním úkolem je diferenciální analýza českého a ruského přístupu při překladu španělského gerundia, jaké prostředky byly zvolené v každém z jazyků, budou-li objevené určité rozdíly neboli naopak budou nalezené podobnosti mezi překlady.

3.2 Výsledky analýzy – české překlady

Nejprve se podíváme na výsledky českých překladů, podrobně je okomentujeme, ukážeme statistiku a ke každému překladatelskému řešení uvedeme názorné příklady.

3.2.1 Jednoduché gerundium

Jak už bylo uvedeno výše, na subkorpusu byly vynalezeny 11,743 výskyty, z kterých bylo prozkoumáno první 500 výskytů. Nadále v tomto výzkumu pro systematizaci českých (a později ruských) překladových ekvivalentů jednoduchého a složeného gerundia bude použita klasifikace, uvedená v badatelské práci „Románské jazyky a čeština ve světle paralelních korpusů“.²⁷

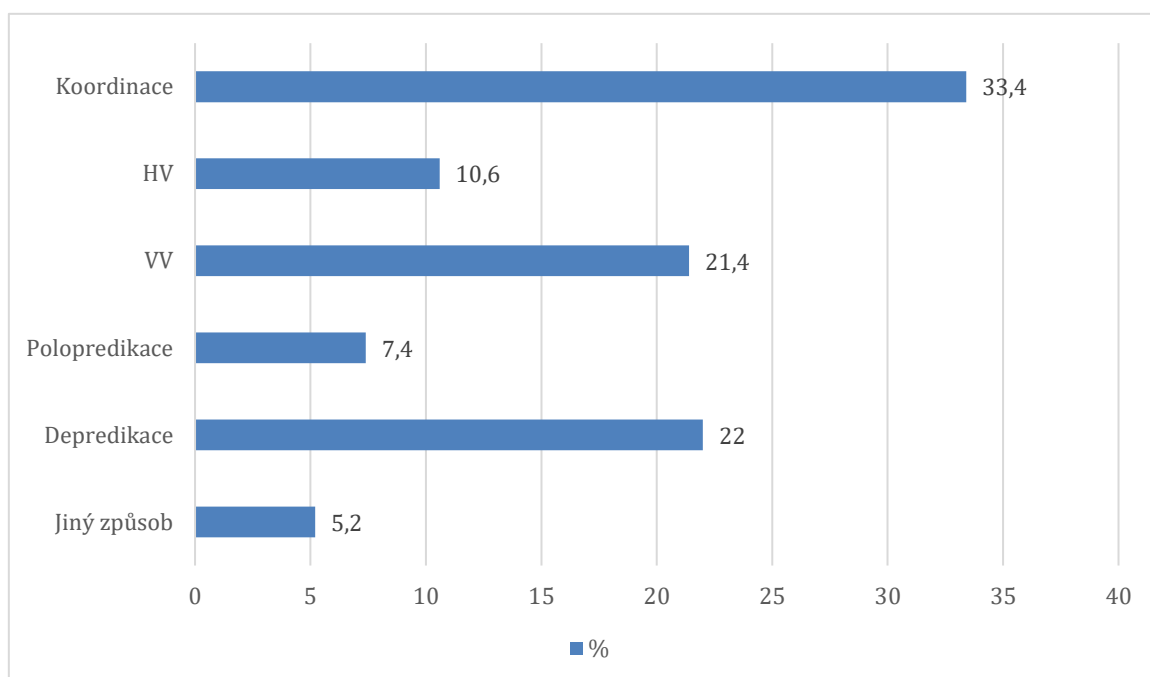
Následující **tabulka 1** ukazuje frekvenci různých překladových ekvivalentů jednoduchého gerundia do českého jazyka v absolutním počtu a také jejich procentuální zastoupení.

Český ekvivalent	Počet výskytů	%
Koordinace	167	33,4
Hlavní věta	53	10,6
Vedlejší věta	107	21,4
Polopredikace	37	7,4
Depredikace	110	22
Jiný způsob	26	5,2

*Tabulka 1: Typy respondentů jednoduchého gerundia v češtině. Vysvětlivka: **Koordinace** = český respondent gerundia je připojen k větě původního španělského řídicího slovesa; **HV** = hlavní věta; **VV** = vedlejší věta; **Polopredikace** = český respondent gerundia je představen přechodníkem nebo infinitivem; **Depredikace** = český respondent gerundia je představen jiným větným členem; **Jiný způsob** = zahrnuje nestandardní překladatelská řešení nebo vynechání.*

²⁷ Čermák, Petr. Nádvořnickova, Olga. Románské jazyky a čeština ve světle paralelních korpusů, Praha, Karolinum, 2015, str. 231-237.

Níže také uvádíme **graf 1** pro lepší vizuální zobrazení:

Jak se ukazuje v grafu a tabulce, nejčastějším způsobem překladu jsou koordinace, depredikace a vedlejší věta. Nejméně se setkáváme s použitím polopredikačních prostředků a nestandardními translátologickými řešeními. Teď detailně se podíváme na každou z možností zvlášť.

Koordinace

Jak je vidět, v třetině případů španělské gerundium je přeloženo pomocí koordinačního spojení dvou vět, ve kterých první přísudek představuje původní řídicí sloveso v originálním textu, a druhý odpovídá španělskému gerundiu. Tyto konstrukce mohli být spojené syndeticky (56,63 %)

*Y siguió en el pueblo, **trabajando** como podía en casa de sus suegros, y **esperando** convencer y ablandar a su padre.*

*Žil dál ve vesnici a **pracoval** u rodičů své ženy jak jen mohl a **doufal**, že svého otce přesvědčí a obměkčí.*

nebo asyndeticky (43,37 %).

*Cayó de rodillas sobre la tierra, **llorando**, **vomitando** un barro verde y amargo, estremecido por el recuerdo pertinaz de aquella mañana fatídica en que perdió a su madre y con ella perdió también su infancia.*

*Padl na kolena na zem, **plakal**, **zvracel** zelené a hořké bahno a třásl se zatvrzelou vzpomínkou na to osudové ráno, kdy přišel o matku a s ní i o své dětství.*

Většina vět (98,2 %) byla spojená slučovací poměrem buď pomocí spojky *a* (objevila se také spojka *přičemž*) nebo se jednalo o asyndetické spojení, kde český korespondent gerundia byl oddělen čárkou nebo středníkem.

Další významové poměry byly objevené jenom v osamělých případech. Mohli jsme pozorovat poměr odporovací, který ukazuje na neslučitelnost obsahu každé z vět.

*Y lo más triste es que se creen cambiando el mundo cuando lo que están es **perpetuando** el pensamiento más atrasado de España.*

*A nejsmutnější na tom je, že se pokládají za tvůrce nového světa, **ale** přitom **smýšlí** jako ti nejzaostalejší Španělé.*

Poměr vylučovací, ukazující, že mezi výpověďmi muže platit jenom jedna, buď první nebo druhá, ale nikoli obě současně:

*Se metieron en la boca del lobo sin pensarlo, o pensando sin quererlo, o **pensando** que nunca querrían ni se dejarían llevar por la asquerosa corriente.*

*Vlezli vlku do chřtánu bezděky, nebo možná ne bezděky, ale nevolky, **nebo** si taky možná **mysleli**, že se nikdy nedají strhnout tím hnusným proudem.*

Příčinný poměr, vyjadřující příčinu (důvod) první věty v souvětí:

*Los calumnia a ustedes **hablando** de vuestra total ceguera, de vuestra sordera total. Pomlouvá i vás, **nebot'** hovoří o vaší naprosté zaslepenosti, o vaší naprosté hluchotě.*

Hlavní věta

Během výzkumu se objevilo několik překladatelských řešení kde, i když stejně jako v předchozím příkladě španělské gerundium zastupovalo české finitní sloveso, došlo k určitým změnám ve stavbě celé věty, proto tyto výsledky zmíníme zvlášť.

V prvním případě se pozorovalo vytvoření samostatné věty hlavní, která odpovídala predikativnímu užití gerundia ve španělštině.

Corriendo, tropezando, matando.

Běhá, klopýtá a zabíjí.

Další možností bylo vytvoření ještě jedné hlavní věty použitím českého finitního slovesa místo gerundia, což dokonce mohlo změnit původní strukturu věty.

Aprovechando su enfermedad, quiso educarlo un poco y hacerlo más niño.

*Jeho nemoci **chtěla využít**, aby ho mohla trochu vychovávat a dopřát mu víc dětství.*

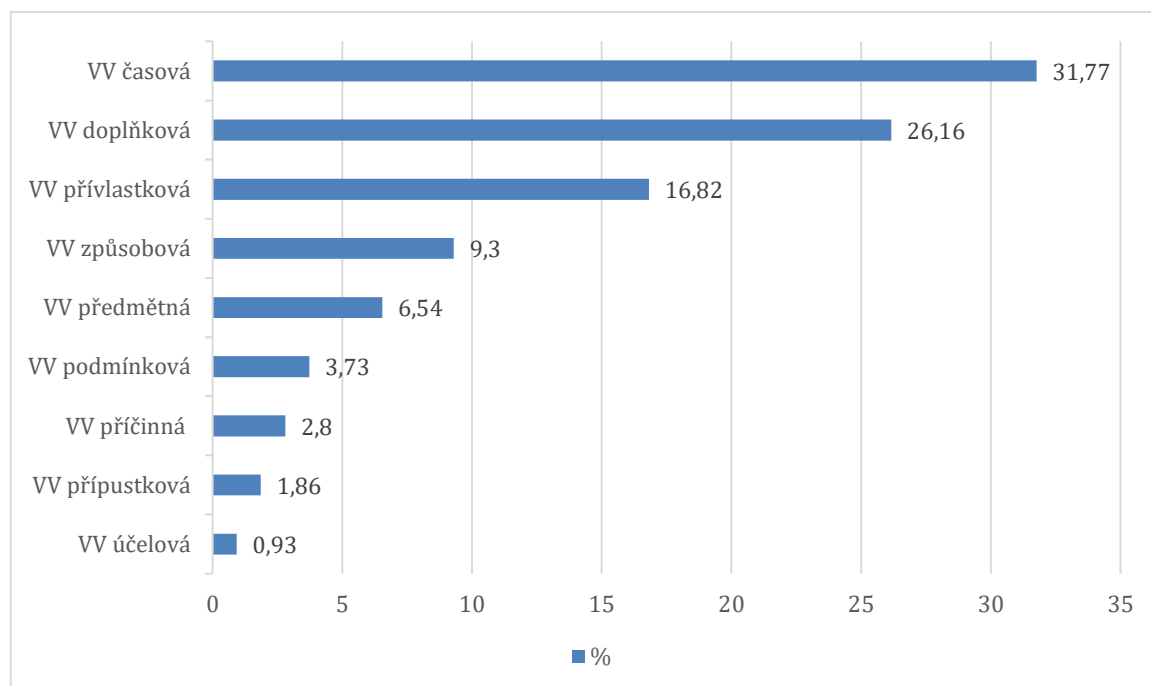
Posledním způsobem bylo rozdělení původní věty s gerundiem do dvou samostatných vět.

- *Tienes razón, Helena, no vamos a turbar nuestra felicidad **pensando** en lo que sienta y sufra por ella el pobre Joaquín...*

*" Máš pravdu, Heleno, nenechme si zkalit štěstí. **Nebudeme myslet** na toho ubožáka Joaquína ať už má pocity jakékoliv, ať už se trápí, jak chce..."*

Vedlejší věta

V pětinaš prozkoumaných výsledků český protějšek gerundia vyskytoval ve vedlejší větě, napojené na hlavní větu, která odpovídala původnímu řídicímu slovesu. Z **grafu 2** můžeme pozorovat, že nejčastějšími jsou příslovečná časová věta, doplňková věta a přívlastková věta.

V největším množství se objevila časová věta, která vyjadřuje časové určení obsahu věty řídicí, nejčastěji byla uvedena spojkou *když*:

***Hablando** de la grandeza, los recursos y los talentos de América, repitió varias veces:*

«Somos un pequeño género humano».

Když hovořil o velikosti, bohatství a možnostech Ameriky, mnohokrát zdůrazňoval: „Jsmem
mládím lidského pokolení.“

Na druhém místě se ukázala věta doplňková, vyjadřující doplněk věty řídicí a byla připojena ke hlavní větě spojkou *jak*:

*Desde ese miserable refugio ve al Capitán Olimpio de Castro **disparando** su revólver y a soldados que corren en busca de abrigo o se arrojan al barro. Z onoho ubohého úkrytu vidí kapitána Olimpia de Castra, **jak střílí** z revolveru, a vojáky, kteří se pokoušejí najít nějaký úkryt nebo se vrhají do bahna.*

Třetí nejčastější vedlejší věta byla přívlastková, která vyjadřuje přívlastek podstatného jména či zájmena věty řídicí a byla uvedena spojkou *který*:

*El pobre Bill **yendo** de voluntario a la RAF, ahora sin piernas, quemado, mirando pensativo por la ventana que da a la calle Morán; Chudák Bill, **který se dal** dobrovolně k RAF, teď nemá nohy, je celý popálený a zamýšleně hledí oknem na Moránovu ulici;*

Polopredikace

Prvním polopredikačním českým protějškem gerundia vystoupil přechodník přítomný (33 výskyty),

*El Consejero y los peregrinos subieron la montaña al atardecer y entraron en el pueblo en procesión, **cantando** Loores a María. Rádce a poutníci za soumraku vystoupili na kopec a vešli do osady v procesí, **zpívajíce** chvalo zpěvy na počest Panny.*

a také pouze jeden výskyt přechodníku minulého.

*El veneno, por otra parte, sabida su procedencia, había detenido la ofensiva, **volviendo** a las tinajas que el manco debía de haber enterrado en alguna parte, haciéndose espuma en la gran noche de la tierra, que noche de tierra era ya para tantas vidas. Avšak jakmile se prozradilo, odkud pochází, jed přece jen zastavil své tažení, **vrátiv se** do beček, které jednoručák jistě někde zahrabal, a v té velké noci země, jež byla noci země už pro tolik životů, se pak sám proměnil v páru.*

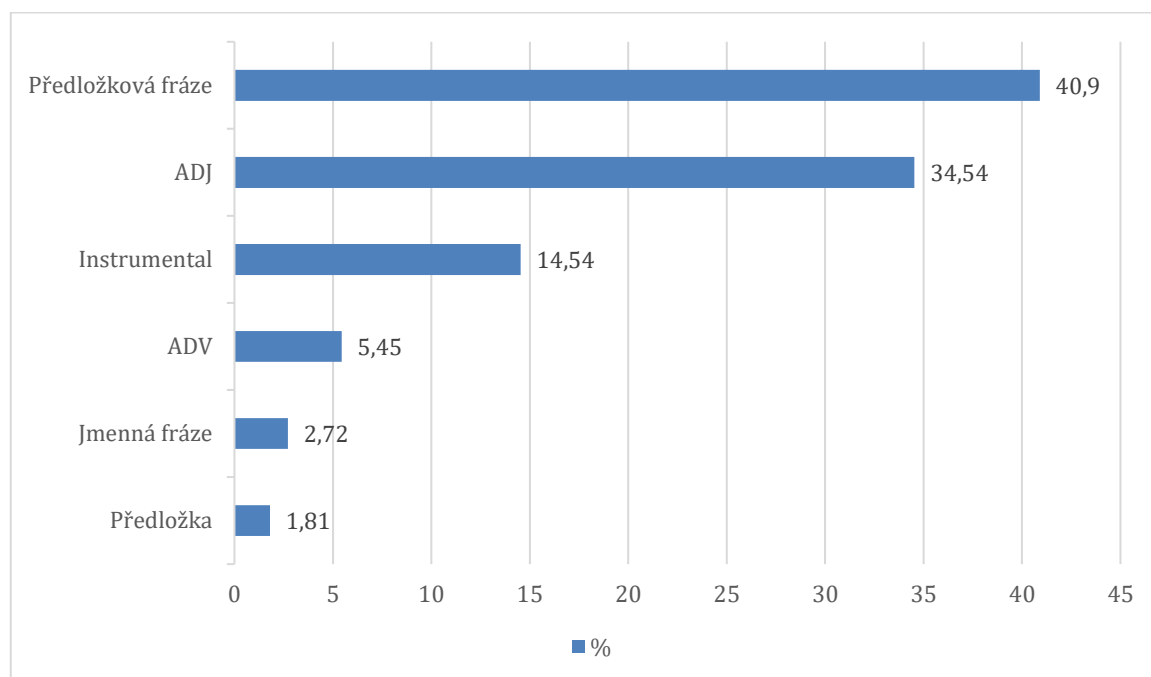
Nechyběl také i infinitiv, ale ve mnohem menším množství, než přechodník (3 výskyty).

*Me presenté a la justicia **recabando** información sumaria y plena de sangre y buena conducta.*

*Šel jsem na soud **požádat** o soukromou a úplnou zprávu o svém původu a o své zachovalosti.*

Depredikace

Dalším častým způsobem překladu španělského gerundia do českého jazyka byly depredikační prostředky. V níže uvedeném **grafu 3** prodemonstrujeme jejich konkrétní druhy.

*Graf 3: Typy depredikačních respondentů španělského gerundia v češtině. Vysvětlivka: **Předložková fráze** = vazba předložky spolu s podstatným jménem; **ADJ** = přídavné jméno; **Instrumentál** = podstatné jméno v 7. pádě; **ADV** = příslovce; **Jmenná fráze** = kromě Instrumentálu; **Předložka** = zredukovaný tvar, jenom předložka*

Na základě vynalezených výsledků lze pozorovat, že určitou dominantou je substituce gerundia buď na předložkovou vazbu,

*...de quien éste había dicho que era valiente como un César, y subieron hasta el dormitorio presidencial **gritando** vivas a la libertad y mueras al tirano.*

*... o němž prezident říkával, že je statečný jako César, a pronikli až do prezidentské ložnice s **výkřiky**: ať žije svoboda a smrt tyranovi.*

nebo na přídavné jméno.

*El rastreador vuelve a la vivienda a saltos, con los ojos **brillando**.*

*Stopař s **rozzářenýma** očima úprkem zamíří zpátky.*

Na třetím místě byly případy substituce gerundia Instrumentálem, který povolil zachránit v překladu původní sémantický vztah gerundia k řídicímu slovesu, ukazující na způsob a/nebo prostředek děje.

*Laffite jamás había tolerado que una mujer interfiriera en sus negocios y ella no sería la primera, pero tampoco podía arruinar su matrimonio **peleando** por ese asunto. Lafitte nikdy nepřipustil, aby nějaká žena zasahovala do jeho obchodů, v tom nebude první, ale také nemohl **hádkami** na toto téma ohrozit své manželství.*

Jako vzácnější způsob překladu gerundia se objevilo použití příslovce

*Cuando pudo ponerse de pie, tuvo que caminar varias cuerdas, muy despacio, **arrastrando** los pies, hasta encontrar un coche que lo llevara al hotel. Když se konečně mohl postavit, kráčet pomalu, **šouravě** ještě několik bloků, dokud nenašel taxík, který ho odvezl do hotelu.*

a nominálních frází (podstatné jméno použité bez předložky v jakémkoliv jiném pádě, než sedmý).

*Desde la época en que se fascinaba **leyendo** filosofía política no había vuelto a tener uno de estos ataques de comprador compulsivo de libros. Od té doby, co ho pohltily **knížky** o politické filozofii, se mu ještě nikdy nestalo, aby ho náhlý popud vyprovokoval k takovému nákupu literatury.*

Nakonec jenom ve dvou případech se vyskytla předložka jako jeden jediný respondent gerundia.

*... y siempre se fracturan un hueso menor **haciendo** jogging el último día del veraneo (veinte días). ... a poslední den letní dovolené si vždycky zlomí **při** joggingu nějakou kůstku (dvacet dní).*

Jiný způsob

Posledními, a v nejmenším výskytu, bylo nestandardní řešení, kde překladatelé zvolili jinou opisnou vazbu místo gerundia:

*Víctor salió a la galería del patio, sobre cuyo resguardo pasaba el viento sin detenerse ni entrar, llevado adelante por el impulso que traía, girando sobre sí mismo, **apretando**, **espesando** la rotación, desde las lejanías del Golfo de México o del mar de los Sargazos. Víctor vyšel do podloubí dvora, nad jehož krytinou dul vítr, aniž se zastavil nebo vnikl*

dovnitř, hnán kupředu silou, kterou nesl v sobě z dalek Mexického zálivu nebo Sargasového moře, otáčeje se sám kolem sebe v kruzích stále užších a sevřenějších.

Další možností bylo jeho plné vynechání z větvené struktury bez jakéhokoliv překladu.

*- Era de mi pueblo – le dijo una mujer que trabajaba a su lado, **señalando** la torre -.*

Chorrochó. Era carpintero allá, cuando el ángel lo rozó.

„Byl od nás ze vsi,“ řekla jí nějaká žena, která pracovala vedle ní. „Z Chorrochó. Býval tam tesařem, než se ho dotkl anděl. “

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že určitou dominantou při volbě překladu španělského jednoduchého gerundia do českého jazyka jsou plně predikační prostředky, buď už koordinací vazba s původním řídicím slovesem v hlavní větě, nebo pomocí vět vedlejších. Podrobně se ale na tom soustředíme v kapitole „Srovnání českého a ruského překladu“.

3.2.2 Složené gerundium

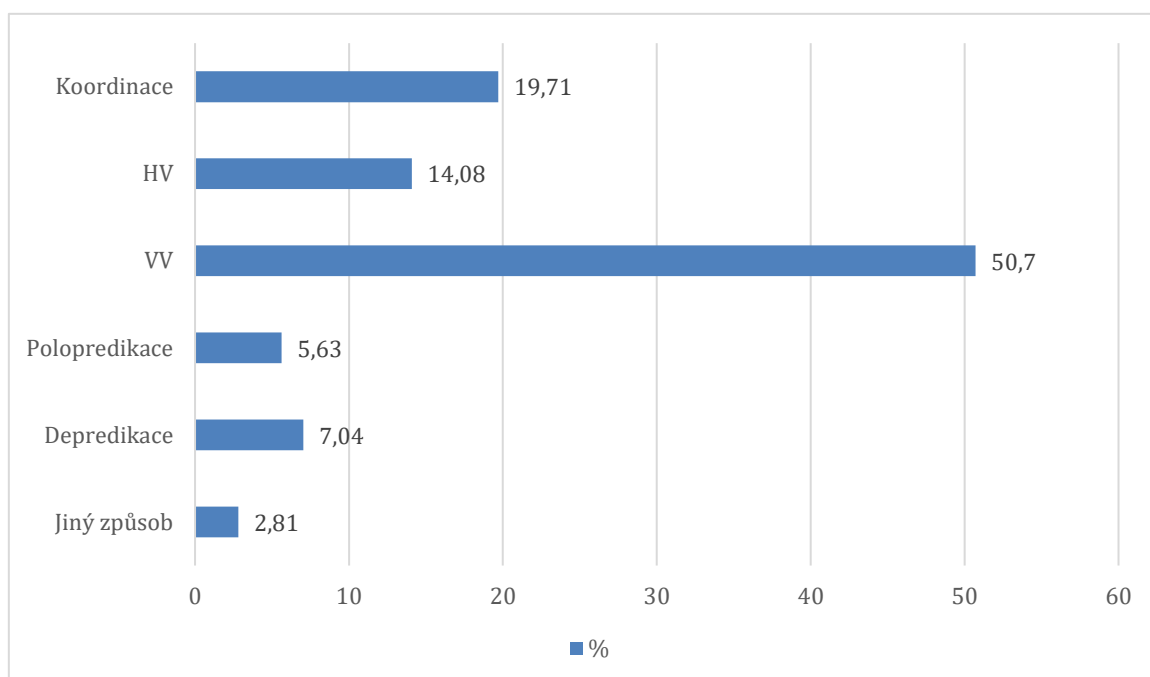
V této kapitole se soustředíme na analyzování překladu španělského složeného gerundia do českého jazyka. Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, na korpusu bylo objeveno 112 výskytů, ale po filtraci podle dispozice ruských překladů stejných díl zbyl jenom 71 výskyt.

Následující **tabulka 2** ukazuje frekvenci různých překladových ekvivalentů složeného gerundia do češtiny v absolutním počtu a také jejich procentuální zastoupení.

Český ekvivalent	Počet výskytů	%
Koordinace	14	19,71
Hlavní věta	10	14,08
Vedlejší věta	36	50,7
Polopredikace	4	5,63
Depredikace	5	7,04
Jiný způsob	2	2,81

*Tabulka 2: Typy respondentů složeného gerundia v češtině. Vysvětlivka: **Koordinace** = český respondent gerundia je připojen k větě původního španělského řídicího slovesa; **HV** = hlavní věta; **VV** = vedlejší věta; **Polopredikace** = český respondent gerundia je představen přechodníkem nebo infinitivem; **Depredikace** = český respondent gerundia je představen jiným větným členem; **Jiný způsob** = zahrnuje nestandardní překladatelská řešení nebo vynechání.*

Níže také uvádíme **graf 4** pro lepší vizuální zobrazení:

Na základě výše uvedených výskytů lze pozorovat, že i v případě složeného gerundia český překlad oddává přednost plně predikačním prostředkům, jenomže na rozdíl od jednoduchého gerundia nejčastější volbou jsou vety vedlejší, a už poté koordinační spojení. Navíc, určitou podobností zůstává nejvzácnější použití polopredikačních prostředků a/nebo nestandardních translátologických řešení pro vyjádření gerundia v českém překladu. Teď detailně se soustředíme na každé z možností.

Koordinace

Na rozdíl od jednoduchého gerundia, kde přeložení gerundia přes koordinaci tvořilo třetinu případů, u složeného gerundia pozorujeme určité snížení takové strategie na necelou pětinu. U těchto konstrukcí většinou (78,57 %) vyskytovalo spojení asyndetické pomocí čárky nebo středníku,

*En aquella casa extravagante, Úrsula pugnaba por preservar el sentido común, **habiendo ensanchado** el negocio de animalitos de caramelo con un horno que producía toda la noche canastos y canastos de pan...*

*Úrsula se v tom domě plném výstředností snažila udržet zdravý rozum; ke svému obchodu s karamelovými zvířátky **přidala** ještě pec, z níž každého večera vycházel jeden košík chleba...*

a v menším výskytu (21,42 %) se objevilo spojení syndetické pomocí spojky *a*.

*... pero ni energías les quedaban ya para repetir los discursos de otrora, **habiendo transformado** aquel lugar en un garito permanente, donde se tallaban cartas al pie de un amoscabado retrato del Incorruptible que nadie quería tomarse el trabajo de descolgar, a pesar de los ruegos del Agente del Directorio, porque estaba fuertemente clavado en la pared por las esquinas del marco.
...ale už jim nezbyvalo ani tolik energie, aby opakovali dřívější proslovy, **a přeměnili** toto místo ve stálé hráčské doupě, kde se mastily karty pod podobiznou Neporušitelného, zaneřádnou od much, s níž si přes prosby pověřence direktoria nechtěl nikdo dát tu práci, aby ji sundal, protože byla v rozích rámu pevně přibita na zed'.*

Hlavní věta

Třetím nejčastějším způsobem vyjádření složeného gerundia v českém překladu byla hlavní věta se skoro stejnou frekvencí jako i u jednoduchého gerundia. V těchto případech gerundium bylo zastoupené českým finitním slovesem, čímž byla vytvořena další hlavní věta v původním souvětí, kde jeden přísudek odpovídal španělskému řídicímu slovesu, a jiný složenému gerundiu. Skoro všude se vyskytovala souvětí v poměru slučovacím,

***Habiendo resultado** imposible dotar a cada emplazamiento de la bacinica que la señora Chuchupe pedía, por no disponer el Puesto de ni uno solo de dichos artefactos, se les suministró cuatro baldes de pienso.*

***Zjistilo se**, že není možné vybavit každé stanoviště nočníkem, jak to požadovala paní Žararaka, jelikož takovou nádobu stanice nevládní ani jedinou, a byly proto zajištěny čtyři kbelíky na krmení dobytka.*

ale jednou vyskytlo souvětí v poměru důsledkovém.

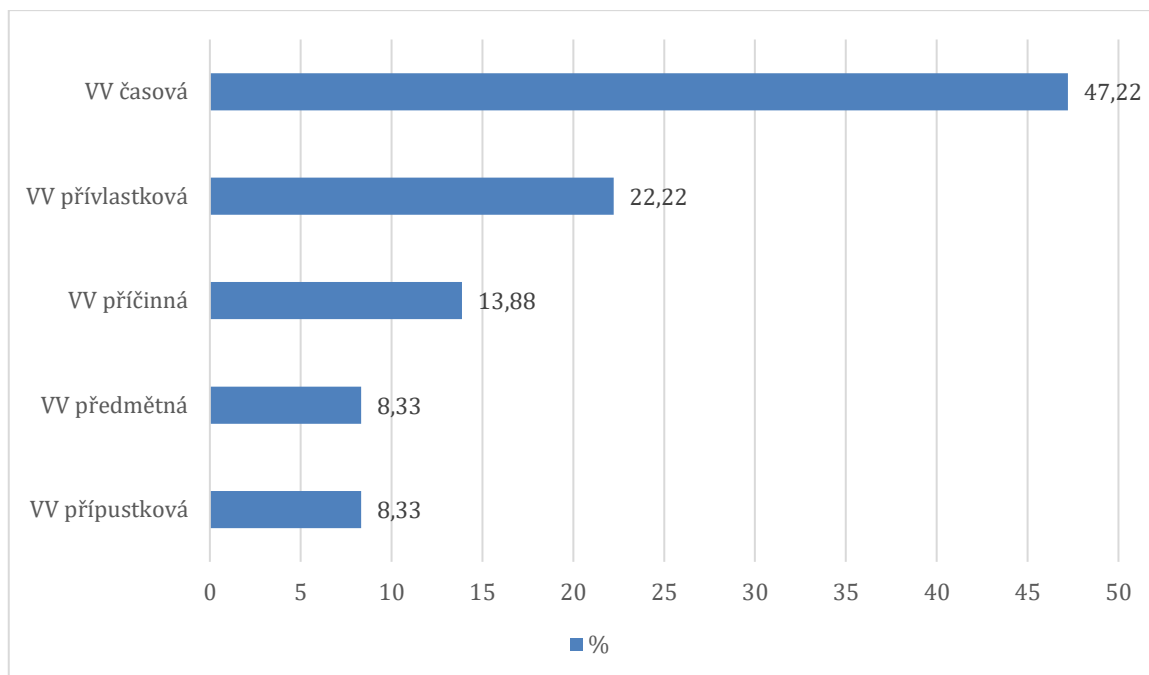
*Un sábado, **no habiendo recogido** ni siquiera el valor de las puertas, se dejó confundir por la desesperación.*

*Kosti v těle mu začaly chrastit, stále však ještě **nevybral** ani na chrámové dveře, a tak se jedné soboty dal přemoci zoufalstvím.*

Vedlejší věta

Nejčastějším protějškem složeného gerundia byly věty vedlejší, především věty příslovečné časové a věty přívlastkové.

Následující **graf 5** demonstruje frekvenci výskytů každé z vynalezených vedlejších vět:

Určitým lídrem, obsahující skoro polovinu výskytů, je vedlejší věta časová, což je docela logickým výsledkem, vid' jednou z hlavních vlastností složeného gerundia je vyjadřování předčasnosti a ukončenosti děje.

*Y **habiendo cumplido** con sus agobiantes obligaciones funerarias, volvieron a encontrarse en torno a la gran mesa del comedor, Carlos, Esteban y Sofía, como antaño - era un domingo -, ante una cena encargada al hotel cercano.*

*A **když splnili** své vyčerpávající pohřební povinnosti, znovu se sešli u velkého stolu v jídelně, Carlos, Esteban a Sofía, jako kdysi byla neděle - nad večeří objednanou v blízkém hotelu.*

Druhé místo za častost užívání drží vedlejší věta přívlastková,

*Y eran ostras en rama lo que traían los marinos, **habiendo desprendido** un gajo a machete: mata de marisco , racimo y ram , manajo de hojas, conchas y esmaltes de sal, que se ofrecían al hambre humana como el más insólito , el más indefinible de los manjares.*

*A tak přinášeli námořníci ústřice na větví, **kteřou usekli** mačetou: keř škeblí, hrozen a kytice, hrst listů, mušle a solný povlak, jež se nabízely lidskému hladu jako nejneobvyklejší, nejnedefinovatelnější z jídel.*

a poté následuje věta příčinná.

...y **habiendo muerto** el caballo de inanición, estaba el oro en la caja fuerte, en espera de
nuevas órdenes;

Protože kůň **pošel** vyčerpáním, zlato čekalo v nedobytné pokladně na nové příkazy;

Obě tyto vedlejší věty, stejně jako i časová, také jsou dostatečně schopné vyjadřovat předčasnost děje, takže ani jejich použití není žádným překvapením.

Polopredikace

Mezi různými způsoby překladu nechyběl ani přechodník, samozřejmě jenom v minulé formě, jelikož tento tvar odpovídá složenému gerundiu. Víceméně přechodník se objevil jenom čtyřikrát, zastupující necelých 6 procenta všech výskytů.

*Y como Francisquillo, **habiendo ordeñado** la más escondida barrica del sótano, le hubiese dado lo que fuese menester para amansarle el habla y calentarle el ánimo, la visitante nocturna se puso las tetas al fresco.*

*A jakmile jí Francisquillo, **podojiv** nejschovávanější soudek ve sklepě, poskytl, co bylo třeba, aby se zjemnila její mluva a rozežřála nálada, noční návštěvnice vystavila prsy svěžímu vzduchu.*

Depredikace

Depredikační protějšky složeného gerundia, přestože se i objevily, lze považovat spíš za vzácnost, a ve všech případech se jednalo o předložkovou vazbu s podstatným jménem.

*Después de errar sin rumbo y **habiendo temido** jamás encontrar el norte en este laberinto, me atrevo a afirmar que la fortuna me ha mostrado su sonriente faz.*

*Po mnohém bloudění a **ve strachu**, že v tom labyrintu nikdy nenajdu správný směr, odvažují se tvrdit, že mi štěstěna ukázala svou usměvavou tvář.*

Jiný způsob

Nakonec zbyly jenom kuriozity, ve kterých v prvním příkladu složené gerundium bylo vyjádřeno odlišným opisem než v originálním textu,

*Y estaba a punto de acometer la historia de aquellos otros que **habiendo pensado** escribir no llegaron a hacerlo.*

*A chystal se směle i do historie těch, kdo **měli v úmyslu** psát, ale nikdy se k tomu nedostali.*

a v druhém nebylo přeloženo.

***Habiendo estado** siempre en el mundo (habiendo pasado mi vida en el mundo), me veía de pronto fuera del mundo, como si se me hubiera trasladado a otro elemento, el agua. Najednou jsem se ze světa (až do nynějška jsem svůj život prožíval ve světě) ocitl mimo svět, jako by mě přesadili do jiného živlu, do vody.*

3.3 Výsledky analýzy – ruské překlady

V předchozích kapitolách byly proanalyzované české překlady jednoduchého a složeného španělského gerundia. V této části se soustředíme na ruském překladu, který, stejně jako předtím, podrobně okomentujeme, ukážeme statistiku a uvedeme názorné příklady s transliterací do latinky pro čtenáře neovládající azbuku.²⁸

3.3.1 Jednoduché gerundium

Vzhledem k omezeným možnostem ruského korpusu pro vykonání dané práce jsme byli nuceni přistoupit k metodě ruční excerptce z vydaných překladů. Stejných 500 výskytů, které jsme prozkoumali v předchozí části, teď budeme analyzovat ze stránky španělsko-ruského překladu a v závěrečné kapitole srovnáme mezi sebou vynalezené výsledky českých a ruských translátologických řešení.

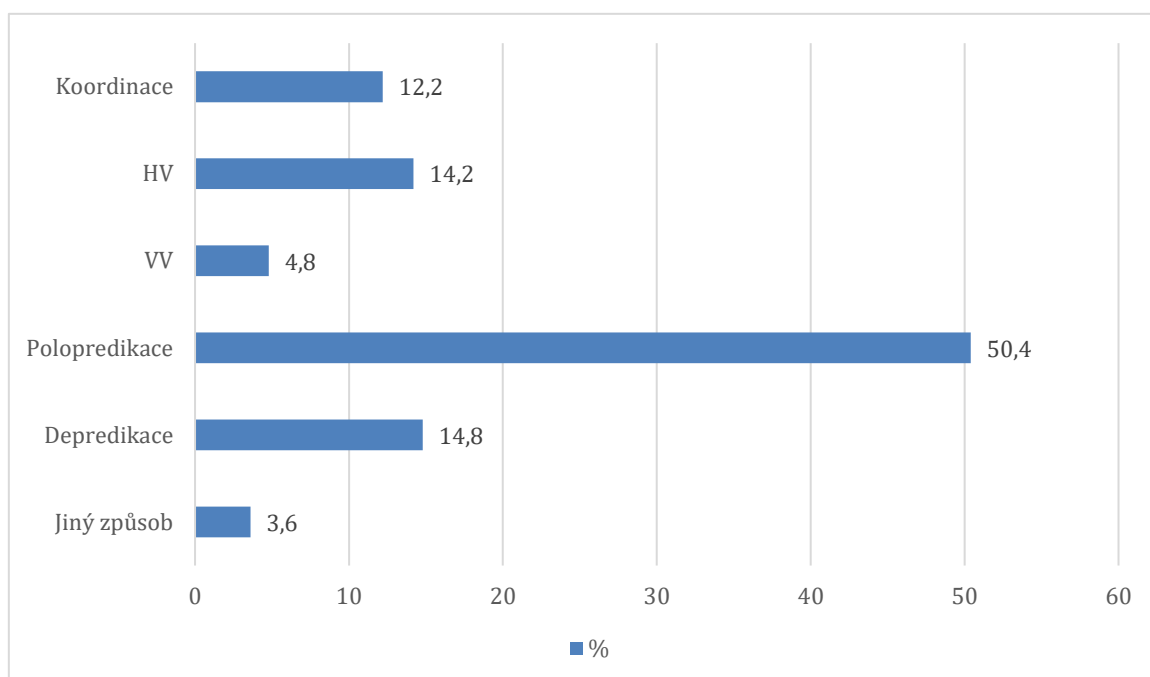
Následující **tabulka 3** ukazuje frekvenci různých překladových ekvivalentů jednoduchého gerundia do ruského jazyka v absolutním počtu a také jejich procentuální zastoupení.

Český ekvivalent	Počet výskytů	%
Koordinace	61	12,2
Hlavní věta	71	14,2
Vedlejší věta	24	4,8
Polopredikace	252	50,4
Depredikace	74	14,8
Jiný způsob	18	3,6

*Tabulka 3: Typy respondentů jednoduchého gerundia v ruštině. Vysvětlivka: **Koordinace** = ruský respondent gerundia je připojen k větě původního španělského řídicího slovesa; **HV** = hlavní věta; **VV** = vedlejší věta; **Polopredikace** = ruský respondent gerundia je představen přechodníkem nebo infinitivem; **Depredikace** = ruský respondent gerundia je představen jiným větným členem; **Jiný způsob** = zahrnuje nestandardní překladatelská řešení nebo vynechání.*

²⁸ Transliterace byla provedena podle české technické normy ČSN ISO 9 (010185), která byla přímo odvozena od mezinárodního standardu ISO 9:1995.

Níže také uvádíme **graf 6** pro lepší vizuální zobrazení:

Podle grafu a tabulky, lze pozorovat, že nejčastějším způsobem překladu je polopredikace, která tvoří polovinu výskytů, a na druhém místě skoro ve stejném množství jsou zastoupeny depredikační prostředky a věty hlavní. Nejméně se setkáváme s použitím vět vedlejších a nestandardními translatickými řešeními. Teď se detailně podíváme na vynalezené výsledky.

Koordinace

Na rozdíl od českých překladů, v ruských koordinační vazby představují jenom osminu výskytů. Tyto konstrukce se objevily pouze v slučovacím významovém poměru a mohly být spojené syndeticky (52,45 %) pomocí spojky *и*,

*El tiempo que el Consejero permaneció en Monte Santo, **dando** consejos y **trabajando** - limpió y restauró todas las capillas de la montaña, construyó un doble muro de piedras para la Vía Sacra - durmió en la gruta de María Quadrado.*

*Пока Наставник **давал** наставления **и** **работал** в Монте-Санто – мыл и заново красил все часовни, обносил двойным рядом камней Крестный путь, – он ночевал в пещере Марии.*

*Poka Nastavnik **daval** nastavenija **i** **rabotal** v Montě-Santo – myl i zanovo krasil vse časovni, obnosil dvojnym rjadom kamněj Krestnyj put', – on nočeval v peščere Marii.*

nebo asyndeticky (47,55 %) pomocí čárky.

*Permanecían en el corredor sofocado por el orégano y las rosas, él **leyendo** y ella **tejiendo** encaje de bolillo, indiferentes a los sobresaltos y las malas noticias de la guerra, hasta que los mosquitos los obligaban a refugiarse en la sala.*

*Они сидели в галерее, пропитанной ароматом роз и душицы, он **читал**, а она **плела** кружево, и оба не проявляли ни малейшего интереса к исходу далеких сражений и сообщениям с мест боев, и лишь москиты вынуждали их искать спасения в зале.*

*Oni siděli v galereje, propitannoj aromatom roz i dušicy, on **čítal**, a ona **plela** kruževu, i oba ně projavljali ni malejšego intěresa k ischodu dalekich sraženíj i soobščeníjam s mest bojev, i liš' moskity vynužďdali ich iskat' spasenija v zale.*

Hlavní věta

Skoro v stejném množství jako i v českých edicích překladatelé občas volili hlavní větu jako prostředek pro vyjádření gerundia. Jednou z možností bylo zastoupení gerundia ruským finitním slovesem, což mohlo přivést k změnám ve větvené stavbě,

*Cómo estaban, se movían en sus asientos como serpientes y al otro lado los perros, **mirando** sin comprender nada, espérense un momento y van a ver lo que es bueno.*

*Ребята на трибунах так и ёрзают, а псы **таращатся**, ничего не понимают; подождите минутку, разберетесь, что к чему.*

*Rebjata na tribunach tak i jorzajut, a psy **taraščatsja**, ničego ně ponimajut; podoždite minutku, razberetěs', čto k čemu.*

nebo rozdělení prvotní věty na dvě samostatné, jednu s původním španělským řídicím slovesem, a druhou s původním gerundiem teď už v roli přísudku.

*Tomó dos pastillas grises y redondas como dos perlas artificiales, y devolvió el frasco a su hijo, **diciendo**: «Tómate dos; te ayudarán a dormir. »*

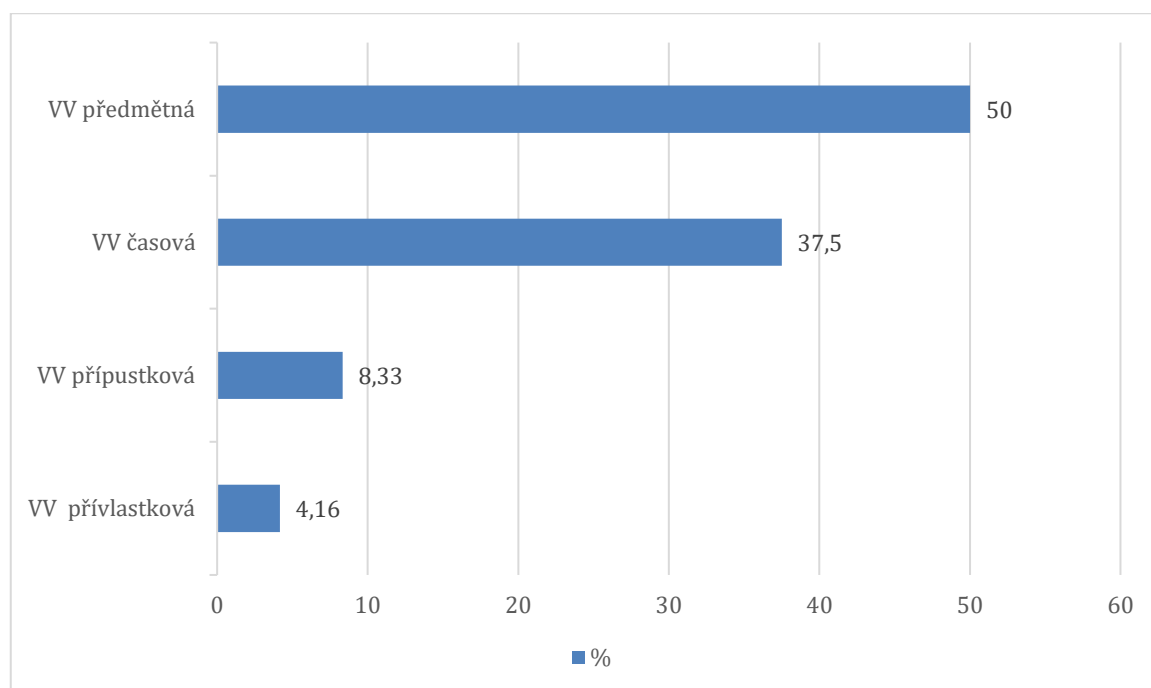
*Она достала из него две круглые сероватые таблетки, похожие на искусственные жемчужины, и вернула флакон сыну. – Прими и ты, – **сказала** она, – они помогут тебе уснуть.*

*Ona dostala iz něgo dve kruglye serovatye tabletki, pochožije na iskusstvennyje žemčuzhiny, i vernula flakon synu. – Primi i ty, – **skazala** ona, – oni pomogut těbe usnut'.*

Vedlejší věta

Okamžitě viditelným rozdílem je minimální použití vedlejší věty v ruských překladech, které se objevilo pouze v necelých 5 procentech (když v češtině vedlejší věta představovala čtvrtinu od všech výskytů).

Z **grafu 7** můžeme pozorovat frekvenci různých druhů vedlejších vět:

V největším množství se objevila vedlejší věta předmětná, která vyjadřuje předmět věty řídicí a byla představena pomocí spojky *как*:

*Los imaginó **cebando** el arma, **apuntando**, **disparando**.*

*Репортер представил, **как** они **смазывают** и **чищают** ружья, **как** **целятся** и **стреляют**.*

*Reportér představil, **kak** oni **smazývají** i **čistí** ruž'ja, **kak** **celjatsja** i **streljajut**.*

Na druhém místě vyskytovala vedlejší věta časová uvedena spojkou *когда*,

*Se ganó su confianza **pulsando** sin dolor el lado pueril de su corazón.*

*Врач завоевал его доверие, **когда**, не причинив боли, **прослушал** сердце, бившееся в грудной клетке ребенка.*

*Vrač zavojeval jeho doverije, **kogda**, ně pričíniv boli, **proslušal** serdce, bivšejesja v grudnoj kletke rebenka.*

a poté následovala vedlejší věta přípustková připojena spojkou *хотя*.

- ¿Hola? - intentó Laura **sabiendo** que sería inútil.

— Алло? — Лаура попыталась продолжить разговор, **хотя знала**, что это бесполезно.

— Allo? — Laura popytalas' prodolžit' razgovor, **chotja znala**, čto eto bespolezno.

Polopredikace

Další výrazný rozdíl mezi českými a ruskými překlady je zjevné preferování přechodníku, který tvořil polovinu všech výskytů. Nejčastěji se jednalo o přechodník nedokonavý (74,6 %),

... *había ordenado traerlo, incluso por la fuerza, cuando otros navegantes le contaron que lo habían visto **cartografiando** las ínsulas innumerables de los mares vecinos...*

... он приказывал привести его даже с применением силы, услышав рассказы мореплавателей, будто бы, **картографируя** неисчислимые острова соседних морей...

... on prikazyval privesti jeho daže s primeněním sily, uslychav rasskazy moreplavatelěj, budto by, **kartografiruja** něisčislimye ostrova soseдных morej...

nechyběl ale ani přechodník perfektní (23,41 %).

*Cerró lentamente el libro, **murmurando**: " ¿Y dónde estoy yo? "*

*Затем медленно закрыл её, **пробормотав**: « А где я? »*

*Zatěm medlenno zakryl jejo, **probormotav**: « A gďě ja? »*

Infinitiv se objevil jenom v osamělých případech (1,98 %).

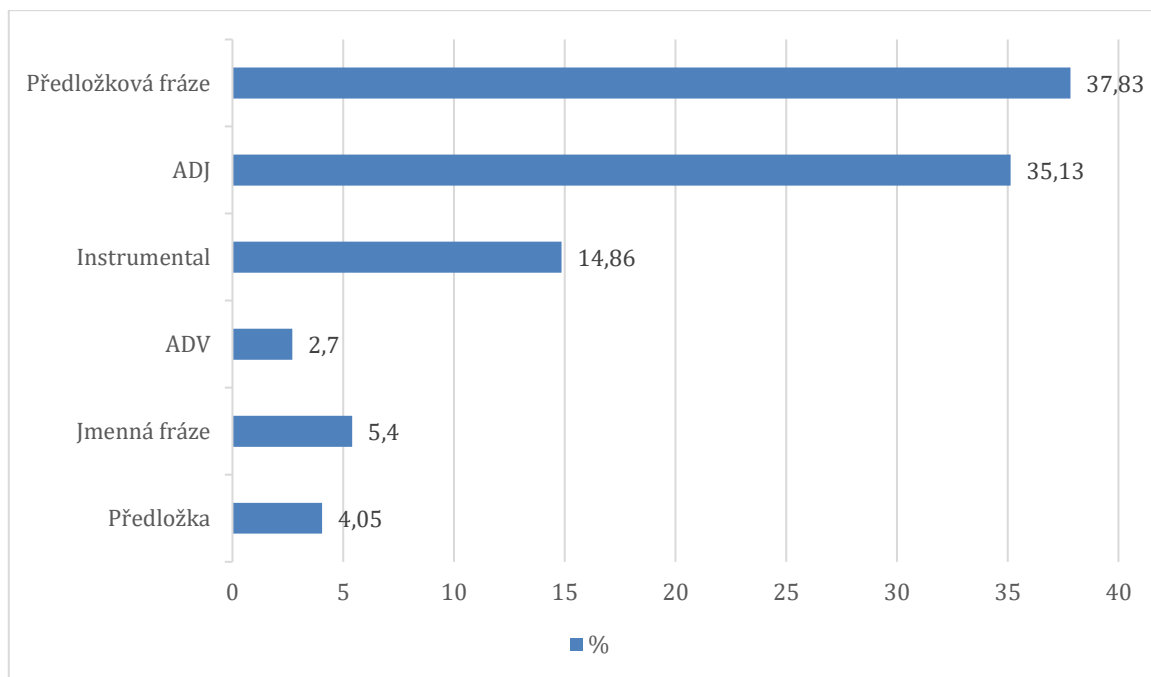
*Aquí estoy, esta vez arriba de un avión y nuevamente **volviendo** a Buenos Aires.*

*Я снова готовлюсь сесть в самолёт и **вернуться** в Буэнос-Айрес.*

*Ja snova gotovljus' sest' v samoljot i **vernut'sja** v Buenos-Ajres.*

Depredikace

Podobně českým překladům depredikační prostředky byly druhým nejčastějším způsobem překladu gerundia. V níže uvedeném **grafu 8** je zobrazeno procentuální zastoupení každého konkrétního druhu.

Graf 8: Typy depredikačních respondentů španělského jednoduchého gerundia v ruštině. Vysvětlivka: **Předložková fráze** = vazba předložky spolu s podstatným jménem; **ADJ** = přídavné jméno; **Instrumentál** = podstatné jméno v 7. pádě; **ADV** = příslovce; **Jmenná fráze** = kromě Instrumentálu; **Předložka** = zredukovaný tvar, jenom předložka

Na základě objevených výsledků lze pozorovat, že nejčastějšími jsou substituce gerundia předložkovou frází

*Habían pasado solamente cuatro días , y yo estaba en el jardín con el aya , mirando el río y **esperando** los trenes del final de la tarde...*

*Прошло только четыре дня, я была в саду с няней, смотрела на реку **в ожидании** вечерних поездов...*

*Prošlo tol'ko čtyre dnja, ja byla v sadu s njaněj, smotrela na reku **v ožidanii** večerních pojezdov...*

a přídavným jménem.

*Al segundo día las niñas De Romeu y Nuria resucitaron livianas y sin náuseas, con el sonido sordo de los pies desnudos de los marineros **cambiando** turnos y el aroma de café.*

*На следующее утро сестер де Ромеу и Нурию разбудили глухой топот босых матросов, **принимавших** вахту, и запах кофе.*

*Na sledujuščeje utro sestěr dě Romeu i Nuriju razbudili gluchoj topot bosych matrosov, **prinimavšich** vachtu, i zapach kofe.*

Podobně jako v českém překladu se na třetím místě vyskytovaly případy substituce gerundia sedmým pádem:

*Según le dijo a Roger, a quien vino a ver al hotel inmediatamente después del episodio, lo hubieran matado a golpes si no hubiera estado armado y asustado a sus tres agresores **disparando** al aire.*

*Как рассказал журналист Роджеру, к которому сейчас же после этого происшествия явился в отель, его осыпали ударами и наверняка убили бы, не будь он вооружен и не отгони их **выстрелами** в воздух.*

*Kak rasskazal žurnalist Rodžeru, k ktoromu sečas že posle etogo proisšestvija javilsja v otěl', jeho osypali udarami i navernjaka ubili by, ně bud' on vooružen i ně otgoni ich **vystrelami** v vozduch.*

Nejvzácnějším bylo použití jmenné fráze,

*Aureliano Segundo descubrió esa amistad mucho tiempo después de iniciada , cuando oyó al niño **hablando** de la matanza de la estación .*

*Аурелиано Второй узнал об их тесной дружбе очень не скоро, когда услышал от мальчика **рассказ** о кровавой боине у вокзала.*

*Aureliano Vtoroj uznal ob ich těsnoj družbe očēn' ně skoro, kogda uslyšal ot mal'čika **rasskaz** o krovavoj bojně u vokzala.*

pouhé předložky

*« Atienda usted a esa parte », le decía a Urdanet , « que yo haré lo demás del Magdalena a Venezuela, **incluyendo** a Boyacá » .*

*«Имейте в виду, – писал он Урданете, – что я сделаю все остальное повсюду от Магдалены до Венесуэлы, **включая** Бойака».*

*«Имеjtě v vidu, – pisal on Urdanětě, – čto ja sdělaju vse ostal'noje povsjudu ot Magdaleny do Veněsuely, **vključaja** Bojaka».*

a příslovce.

*Nicolás miraba hacia fuera, **pensando**.*

*Николас **задумчиво** смотрел в окно.*

*Nikolas **zadumčivo** smotrel v okno.*

Jiný způsob

Nakonec zbyla jenom nestandardní překladatelská řešení, která zaujmají 3,6 % ze všech objevených výsledků.

Na rozdíl od češtiny ruské překladatelé mnohem častěji využívali plné vynechání gerundia z větvené vazby,

- *Y vas a pintar la pava real, o el pavo real hembra, **haciendo** la rueda acaso, con su cola
llena de ojos, su cabecita ...*

– *И ты напишешь её павой, или самкой королевского павлина, с крохотной головкой...*

– *I ty napišeš' jejo pavoj, ili samkoj korolevskogo pavlina, s krochotnoj golovkoj...*

a jenom v osamělých případech používali netypické opisné vazby.

... *yo lo vi **cucaracheando** de aquí para allá y de allá para acá sin saber por dónde empezar
a mandar de miedo...*

... *я ведь видел, я ведь помню, **как вы забегали, засуетились, точно жук**, не зная, что
делать, потеряв голову от страха...*

... *ja ved' viděl, ja ved' pomnju, **kak vy zabegali, zasujetilis', točno žuk**, ně znaja, čto dělat',
potěrjav golovu ot stracha...*

Na konec můžeme shrnout, že ruské překlady disponují bohatým použitím polopredikačních tvarů a skoro úplně odmítají použití vět vedlejších, dávajíce přednost spíš finitnímu slovesu v koordinačním vztahů anebo prostředkům depredikačním.

3.3.2 Složené gerundium

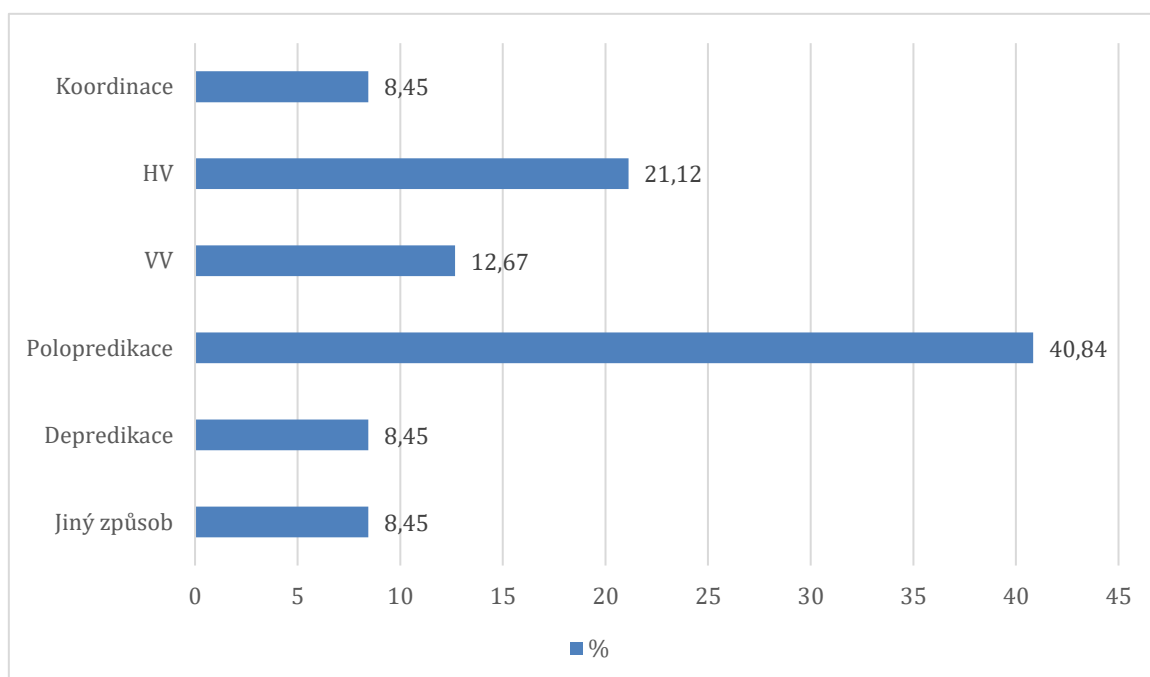
V této kapitole se soustředíme na překladu španělského složeného gerundia do ruského jazyka.

Následující **tabulka 4** ukazuje frekvenci různých překladových ekvivalentů složeného gerundia do ruštiny v absolutním počtu a také jejich procentuální zastoupení.

Český ekvivalent	Počet výskytů	%
Koordinace	7	9,85
Hlavní věta	15	21,12
Vedlejší věta	9	12,67
Polopredikace	29	40,84
Depredikace	6	8,45
Jiný způsob	5	7,04

*Tabulka 4: Typy respondentů složeného gerundia v ruštině. Vysvětlivka: **Koordinace** = ruský respondent gerundia je připojen k větě původního španělského řídicího slovesa; **HV** = hlavní věta; **VV** = vedlejší věta; **Polopredikace** = ruský respondent gerundia je představen přechodníkem nebo infinitivem; **Depredikace** = ruský respondent gerundia je představen jiným větným členem; **Jiný způsob** = zahrnuje nestandardní překladatelská řešení nebo vynechání.*

Níže také uvádíme **graf 9** pro lepší vizuální zobrazení:

Podle grafu a tabulky je vidět, že stejně jako i v případě s jednoduchým gerundiem pro ruské překladače zůstává zřejmým favoritem polopredikační prostředky, ale v dalších možnostech došlo k určitým změnám: zjevně méně často se přikročilo ke koordinaci a depredikaci, když počet vět vedlejších viditelně narostl.

Koordinace

Při překladu složeného gerundia se objevila koordinace o něco míň než u gerundia jednoduchého, ale rozdíl tvoří jenom pár procent. Setkali jsme se pouze s poměrem slučovacím, a ve většině případu (71,42 %) se objevovalo spojení syndetické pomocí spojky *и*,

*De metamorfosis en metamorfosis, el manco estaba en todas partes, **habiendo recobrado** su integridad corpórea al vestir trajes de animales.*

*В непрерывной смене обличий однорукий становился вездесущим **и**, переходя в тела животных, вновь **обретал** целостность членов вопреки своему увечью.*

*V nepřerývnoj smeně obličij odnorukij stanovilsja vездěsušćim **i**, perechodja v těla životnych, vnov' **obretal** celostnost' členov vopreki svojemu uveč'ju.*

kdyžto spojení asyndetické (28,57 %) bylo uvedeno pomocí čárky.

*Cuando acabó con el almuerzo, **habiendo apilado** los platos y puesto otra vez las secciones de portacomidas en su puesto, tomó un vaso de agua.*

*Пообедав, он **составил** тарелки одна на другую, собрал судки и выпил стакан воды.*

*Poobedav, on **sostavil** tarelki odna na druguju, sobral sudki i vypil stakan vody.*

Hlavní věta

Jedním z nejčastějších respondentů složeného gerundia v ruském překladu byla hlavní věta.

Skoro všude se objevilo souvětí v poměru slučovacím spojené syndeticky (57,14 %)

*...se libaron muchas copas de licor, **habiendo alcanzado** todos los nombrados el estado de embriaguez.*

*...было выпито немало спиртного **и** все поименованные **опьянели**.*

*...bylo vypito němalo spirtnogo **i** vse poimenovannye **op'janěli**.*

nebo asyndeticky (42,85 %)

*Era, otro día, que **habiendo sorprendido** en el ómnibus de Cinco Esquinas a un carterista bisoño que pretendía desplumar a una anciana...*

*В другой раз он **заметил** в автобусе вора-карманника, еще неопытного в своем деле, пытавшегося обчистить какую-то пожилую даму.*

*V drugoj raz on **zametil** v avtobuse vora-karmannika, ješče něopytnogo v svojem děle, pytavšegosja občistit' kakuju-to požiluju damu.*

A jenom jednou se vyskytlo souvětí ve významovém poměru odporovacím.

***Habiendo contraído** astutamente matrimonio con un galán al que antes desairaba.*

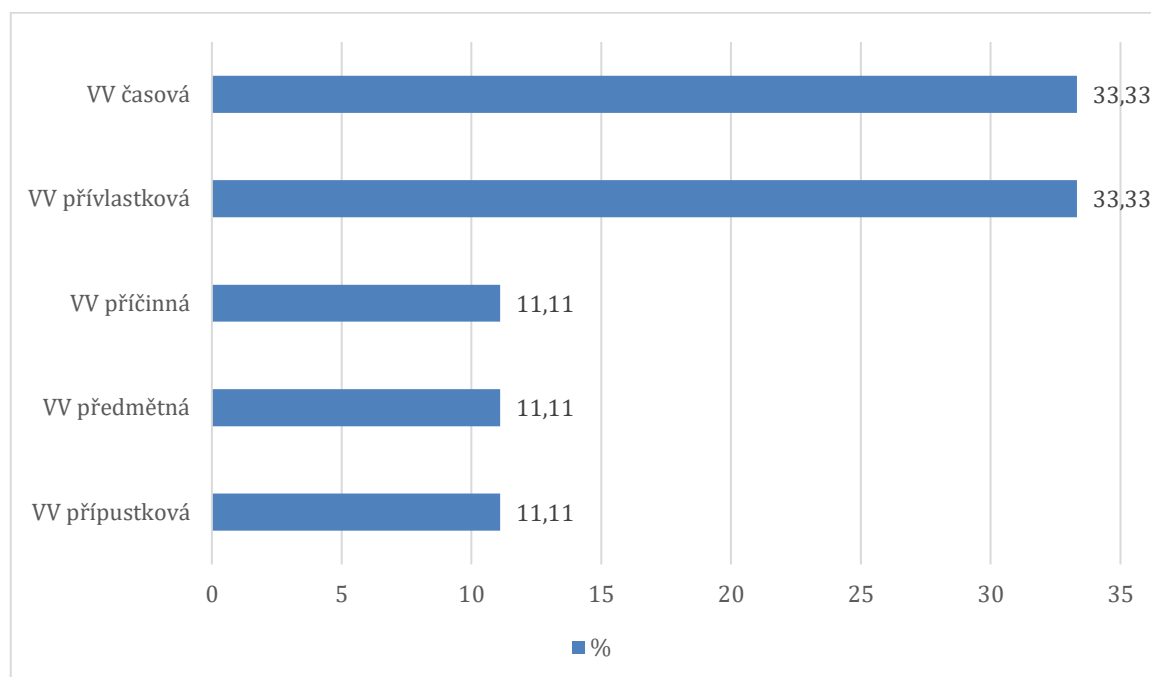
*Сарита обманным путем **вышла замуж** за юношу, **хотя** раньше не желала замечать его.*

*Sarita obmannym putěm **vyšla замуž** za junosu, **chotja** ran'se ně želala zamečat' jeho.*

Vedlejší věta

Na rozdíl od gerundia jednoduchého, vedlejší věty jako překladový respondent složeného gerundia zastupovaly skoro třikrát víc možností. Nicméně jejich četnost vzhledem ke statistice českých překladu je zřejmě menší. Avšak lze pozorovat i určité podobnosti.

Následující **graf 10** demonstruje frekvenci výskytů každé z vynalezených vedlejších vět:

Podobně jako u českých překladů se nejvíce vyskytovaly vedlejší věty časové

*Y ya el lunes **habiendo andado** sesenta leguas, dije que solo habíamos adelantado cuarenta y ocho.*

*И уже в понедельник, **когда** мы **прошли** шестьдесят лиг, я сказал, что мы продвинулись только на сорок восемь.*

*I uže v poněděl'nik, **kogda** my **prošli** šest'děsjat lig, ja skazal, čto my prodvinulis' tol'ko na sorok vosem'.*

a přívlastkové.

*Pero el niño, que aprender aprendió a caminar, se cansaba, y **habiendo ido** a verlo, por las noticias que le llegaron del caso, el gobernador de la provincia le regaló un caballito enano.*

*Научиться-то он научился, но малютке приходилось туго, а тут вести о нем дошли до губернатора провинции, **который** явился сам посмотреть на чудо и привез ребенку в подарок карликовую лошадку.*

*Naučit'sja-to on naučilsja, no maljutke prichodilos' tugo, a tut vesti o něm došli do gubernatora provincii, **kotoryj** javilsja sam posmotret' na čudo i privez rebenku v podarok karlikovuju lošadku.*

Polopredikace

Nejvíce v ruských překladech složené gerundium zastupoval přechodník, přitom většinou byl objeven přechodník dokonavý,

***Habiendo cambiado** por proyectiles nuevos dos cápsulas disparadas, el alcalde se las guardó en el bolsillo y le dio el revólver a otro agente.*

***Заменив** в револьвере две стреляные гильзы новыми патронами, алькальд положил использованные себе в карман и отдал револьвер другому полицейскому.*

***Zameniv** v revol'vere dve streljanye gil'zy novymi patronami, al'kal'd položil ispol'zovannye sebe v karman i otdal revol'ver drugomu policejskomu.*

a přechodník nedokonavý vyskytnul jenom dvakrát.

*No faltan otros eruditos que con la característica caridad de la especie, **habiendo vislumbrado** a Paparrigópulos y envidiosos de antemano de la fama que preven le espera, tratan de empequeñecerle.*

*Немало есть эрудитов, которые со свойственной их природе жестокостью, едва **зная** Папарригопулоса и заранее завидуя ожидающей его славе, стараются умалить его значение.*

*Němalo jest' eruditov, kotorye so svojstvennoj ich prirodě žestokost'ju, jedva **znaja** Paparrigopulosa i zaraněje zaviduja ožidajuščeje jeho slave, starajutsja umalit' jeho značenije.*

Kromě toho se také objevily jenom dva infinitivy.

*Y todo había surgido allí, en aquella torre, teniendo él dieciocho años y **habiendo subido** a que le dejasen mirar por el antejo.*

*Эгисту было восемнадцать лет, и физик, работавший тут в те далекие годы, позволил ему **подняться** наверх и посмотреть в подзорную трубу.*

*Egistu bylo vosemnadcat' let, i fizik, rabotavšij tut v tě dalekije gody, pozvolil jemu **podnjat'sja** naverch i posmotret' v podzornuju trubu.*

Depredikace

V menším množství vyskytly depredikační protějšky složeného gerundia, a především ve tvaru přídavného jména.

*¡Ah, si yo acertara, siguiendo su propósito, a ¡cometer la historia de los que **habiendo pensado** escribir no llegaron a hacerlo!*

*Ах, если бы я смог, следуя его идеям, заняться историей людей, **собиравшихся** писать,*

но не сделавших этого!

*Ach, jesli by ja smog, sleduju jeho idějám, zanjat'sja istorijej ljuděj, **sobiravšichsja pisat'**, no
ně sdělavšich etogo!*

Jako jediný příklad také byla vynalezená předložková fráze a pouhá předložka.

Jiný způsob

Variantami nestandardního překladu bylo obyčejné vynechání složeného gerundia z větvené vazby, kromě jednoho případu použití idiomatického obratu se stejným smyslem.

*Si yo, que sólo conozco el crimen de oídas y de leídas, tengo pesadillas y me despierto
creyendo que están crucificando al cadetito, cómo no va a estar usted medio loca, **habiendo
visto a la criatura con sus propios ojos.***

*Я о преступлении знаю понаслышке и то мучаюсь кошмарами: просыпаюсь, и все мне
чудится, что распинают моего кадетика, не понимаю, как вы не помешались, ведь все
у вас на глазах происходило.*

*Ja o prestuplenii znaju ponaslyške i to mučajus' košmarami: prosypajus', i vse mně čuditsja,
čto raspinajut mojego kadětika, ně ponimaju, kak vy ně pomešalis', ved' vse **u vas na glazach
proischodilo.***

3.4 Srovnání českého a ruského překladu

V předchozích částech jsme se podívali na různé ekvivalenty jednoduchého a složeného gerundia v českém a ruském jazyce, stanovili nejfrekventovanější způsoby převodu, uvedli statistiku a názorné příklady. V této kapitole se soustředíme na srovnání překladových rozdílů a podobností.

3.4.1 Jednoduché gerundium

Následující **tabulka 5** ukazuje frekvenci překladových ekvivalentů jednoduchého gerundia v češtině a ruštině v procentech.

Překladový ekvivalent	Čeština (%)	Ruština (%)
Koordinace	33,4	12,2
Hlavní věta	10,6	14,2
Vedlejší věta	21,4	4,8
Polopredikace	7,4	50,4
Depredikace	22	14,8
Jiný způsob	5,2	3,6

*Tabulka 5: Typy respondentů jednoduchého gerundia v češtině a ruštině. Vysvětlivka: **Koordinace** = respondent gerundia je připojen k větě původního španělského řídicího slovesa; **HV** = hlavní věta; **VV** = vedlejší věta; **Polopredikace** = respondent gerundia je představen přechodníkem nebo infinitivem; **Depredikace** = respondent gerundia je představen jiným větným členem; **Jiný způsob** = zahrnuje nestandardní překladatelská řešení nebo vynechání.*

První očividnou odlišností je výrazně větší použití polopredikačních prostředků, a konkrétně přechodníku, v ruských překladech, což tvořilo polovinu výskytů, kdyžto čeština spíše dávala přednost finitnímu slovesu, buď už ve větě hlavní či vedlejší.

Další zajímavostí jsou vlastně druhy vedlejších vět, které byly zvolené v každém z jazyků. Výsledky nalezené v českých překladech z teoretického hlediska byly logické a víceméně

očekávané: určitou dominantou byly volby vedlejších vět časových, doplňkových a přívlastkových, které mohou výborně vyjádřit sémantickou funkci gerundia.

Podobně jako v češtině, v ruských překladech také častěji vyskytovala vedlejší věta časová, jenže ustupovala frekvenci větám předmětným, které se v českých překladech objevily jenom v ojedinělých případech.

Další kuriozitou je úplná absence vedlejších vět doplňkových, které byly jedněmi z určitých lídrů v českých překladech. Při kontrole bylo objeveno, že v případech, kde čeští překladatelé volili jako překladový ekvivalent vety doplňkové, ruští překladatelé používali jiné veškeré možné prostředky od koordinačních vazeb k depredikaci, ale jedním z nejčastějších výskytů byla věta předmětná. Uvedeme jeden názorný příklad:

*Slychali Úrsulu, **jak zápasí** se zákony stvoření , aby uchovala svůj rod, Josého Arcadia Buendíu, **jak hledá** přeludnou pravdu velkých vynálezů, modlíci se Fernandu, plukovníka Aureliana Buendíu, **jak hrubne** záludy války a nad zlatými rybami, i Aureliana Segunda, zmírajícího samotou ve vřavě pitek...*

*Было слышно, как Урсула **сражается** с зовом плоти, желая иметь здоровое потомство, как Хосе Аркадио Буэндиа **ищет** химерическую суть великих изобретений, как молится Фернанда, как **звереет** полковник Аурелиано Буэндиа от подлостей войны и от золотых рыбок, как Аурелиано Второй беснуется в одиночестве среди шума и гама пирušек...*

*Bylo slyšno, **kak** Ursula **sražajetsja** s zovom ploti, želaja imet' zdorovoje potomstvo, **kak** Chose Arkadio Buendija **iščet** chimeričeskuju sut' velikich izobretěnij, kak molitsja Fernanda, **kak zverejet** polkovnik Aureliano Buendija ot podlostěj vojny i ot zolotych rybok, kak Aureliano Vtoroj besnujetsja v odinočestve sredi šuma i gama pirušek...*

Mezi oběma překlady je podobné relativně časté využití depredikačních prostředků, které obsadily druhé místo co do četnosti výskytů. Přičemž v obou případech se nejvíc objevovaly předložkové fráze, poté přídavná jména, a naposled samotný instrumentál.

V každém z jazyků se pouze zřídka přikročilo k nestandardním translátologickým řešením, musíme ale vyzdvihnout, že čeští překladatelé se mnohem častěji snažili zachránit veškeré detaily originálního textu a přijít na nějakou opisnou vazbu schopnou vyjádřit původní význam, zatímco ruští překladatelé většinou volili strategii vynechání gerundia z větvené vazby.

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že hlavní rozdíl mezi českým a ruským překladem jednoduchého gerundia tkví v použití predikačních a polopredikačních vazeb: přestože čeština má mnohem více vyvinutý a komplikovanější přechodník než ruština, u překladů pozorujeme určitou preferenci finitního slovesa, když v případě ruského převodu samozřejmým favoritem je polopredikace. Možná odpověď na tuto zajímavou zákonitost může spočívat v komplikovaném tvaru českého přechodníku, který vyžaduje vyšší úroveň ovládnutí jazyka, včetně i pro rodilé mluvčí, pro své efektivní využití. Pokud se podíváme na depredikační prostředky, zhruba lze říct, že v tomto čeština a ruština jsou sobě podobné a většinou volí stejné strategie překladu.

3.4.2 Složené gerundium

Následující **tabulka 6** ukazuje frekvenci překladových ekvivalentů složeného gerundia v češtině a ruštině v procentech.

Překladový ekvivalent	Čeština (%)	Ruština (%)
Koordinace	19,71	9,85
Hlavní věta	14,08	21,12
Vedlejší věta	50,7	12,67
Polopredikace	5,63	40,84
Depredikace	7,04	8,45
Jiný způsob	2,81	7,04

*Tabulka 6: Typy respondentů složeného gerundia v češtině a ruštině. Vysvětlivka: **Koordinace** = respondent gerundia je připojen k větě původního španělského řídicího slovesa; **HV** = hlavní věta; **VV** = vedlejší věta; **Polopredikace** = respondent gerundia je představen přechodníkem nebo infinitivem; **Depredikace** = respondent gerundia je představen jiným větným členem; **Jiný způsob** = zahrnuje nestandardní překladatelská řešení nebo vynechání.*

Stejně jako u srovnání překladů jednoduchého gerundia, u složeného také pozorujeme viditelnou odlišnost v použití polopredikace: ruština nejčastěji zvolí přechodník jako ekvivalent gerundia, kdyžto čeština s největší pravděpodobností se uchýlí k jiným prostředkům.

Zaprvé uvidíme vedlejší věty, především časovou, která je výbornou volbou pro vyjádření jedné z hlavních vlastností složeného gerundia – předčasnosti a ukončenosti děje.

Celkově zde také můžeme pozorovat, že čeští překladatelé většinou volili substituci gerundia finitním slovesem, buď už ve větě vedlejší nebo hlavní. U ruských překladů došlo k menší změně, polopredikace stejně zůstala jednou z nejčastějších voleb. Lze si však všimnout, že pokud u jednoduchého gerundia byl očividným vedoucím výsledkem přechodník, u složeného jeho výskyty se zmenšily, a pokud spočítáme všechny způsoby, které vyžadují použití finitního slovesa, zjistíme, že sumárně bylo výsledků predikace o něco víc než polopredikace. Navíc se v ruských překladech znovu mnohem častěji vyskytlo vynechání gerundia z věty, zatímco čeští překladatelé projevili větší delikátnost vůči originálnímu textu.

Závěrem lze shrnout, že hlavním rozdílem v překladu buďto jednoduchého nebo složitěho gerundia do češtiny a ruštiny je sklon k výběru plně predikačních prostředků jako nevhodnějších překladových ekvivalentů u českého jazyka, a polopredikačních u ruského. V případě prostředků depredikačních oba jazyky vybírají skoro stejné způsoby převodu.

4. Závěry

Tato bakalářská práce je věnovaná španělskému gerundiu a jeho překladovým protějškům v českém a ruském jazyce. Hlavním úkolem práce byla srovnávací analýza překladu gerundia do výše uvedených jazyků. Důvodem k napsání tohoto výzkumu byla skutečnost, že čeština a ruština jsou mezi sebou podobné jazyky a zároveň jsou typologické rozdílné se španělštinou, víceméně v každém existují různé zdroje a instrumenty pro překlad téhož gramatického útvaru. Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

V teoretické části byl popsán španělsky gerundium, český přechodník a ruský přechodník, jejich morfologie, vlastnosti a funkce.

V praktické části byla provedena analýza možných překladů španělského gerundia do českého a ruského jazyka. Empiricky bylo objeveno, že základními způsoby překladu gerundia do češtiny jsou plně predikační prostředky, jakožto koordinační spojení pomocí finitních sloves nebo formování vedlejších a hlavních vět. Další častou možností jsou depredikační prostředky, především předložkové fráze a substituce gerundia přídavným jménem. Mezi nejvýznamnější způsoby překladu patřily polopredikace a nestandardní traslatologická řešení jako použití jiné opisné vazby či vynechání gerundia z větvené struktury.

Nejprve byl zkoumán jednoduchý gerundium. Nejčastějším způsobem překladu do češtiny byla koordinace (33,4 %) depredikace (22 %) a vytváření věty vedlejší (21,4 %). Nejřidší možností byla polopredikace (7,4 %) a použití dalších způsobů (5,2 %).

Nástupním krokem byl analyzován složený gerundium. Ve většině případů byly použité věty vedlejší (50,7 %) a koordinace (19,71 %), nejméně se objevila polopredikace (5,63 %) a jiné způsoby překladu (2,81 %).

Poté podobným postupem byl analyzován překlad do ruského jazyka. Při výzkumu překladu jednoduchého gerundia nejčastějším zvoleným způsobem byla polopredikace (50,4 %) a depredikace (14,8 %). Nejméně byly objevené věty vedlejší (4,8 %) a nestandardní řešení (3,6 %).

U složeného gerundia nejčastějším výskytem taktéž byla polopredikace (40,84 %), a také věty hlavní (21,12 %), kdyžto mezi nejřidší patří depredikace (8,45 %) a jiná řešení (7,04 %).

Hlavním rozdílem byl velký počet objevených případů překladu pomocí polopredikačních prostředků v ruském jazyce, a pomocí vedlejších vět a koordinačních spojení v jazyce

českém. Podobnost tkvěla v četnosti a způsobu použití depredikačních prostředků a nestandardních translatologických řešení. Také překvapujícím je víceméně stejný počet využití hlavních vět.

Hlavním cílem této bakalářské práce byla demonstrace různých možností překladu jednoduchého či složeného gerundia a jeho možných překladových protějšků do češtiny a ruštiny. Přestože jedná se o různé jazyky s unikátním rozvíjením, stejně ještě zůstane spousta otázek pro další zkoumání a výzkumy daného tématu, ale doufáme, že tato skromná práce někomu poslouží pomůckou pro další bádání.

5. Bibliografie

5.1 Teoretická literatura

ALARCOS LLORACH, Emilio. Gramática de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, 1999.

BOSQUE, Ignacio; DEMONTE, Violeta (eds.). Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, 2000.

BELYNTSEVA, Olga. JANEK, Adam. Učebnice současné ruštiny, 1. díl. Brno, Computer Press, 2017.

ČECHOVÁ, Marie. KRČMOVÁ, Marie. MINÁŘOVÁ, Eva. Současna stylistika. Praha, Lidové noviny, 2008.

ČERMÁK, František. Jazyk a Jazykověda. Praha: Karolinum, 2004.

ČERMÁK, Petr. NÁDVORNÍKOVÁ Olga. Románské jazyky a čeština ve světle paralelních korpusů. Praha: Karolinum, 2015.

GREPL, Miroslav a kolektiv. Příruční mluvnice češtiny. Praha, Lidové noviny, 1995.

HAVRÁNEK, Bohuslav. JEDLIČKA, Alois. Stručná mluvnice česká. Praha, Fortuna, 2002.

KOMÁREK, Miroslav. KOŘENSKÝ, Jan. PETR, Jan. Mluvnice češtiny. Praha, Academia, 1986.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, Nueva gramática de la lengua española. Madrid, Espasa Libros, S. L., 2010.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, Nueva gramática de la lengua española. Morfología. Sintaxis. Fonética y Fonología. Madrid, Espasa Libros, S.L.U., 2011

ZAVADIL, Bohumil. ČERMÁK, Petr. Mluvnice současné španělštiny. Praha, Karolinum, 2010.

АЛЬЕНДЕ, Исабель. Зорро. Рождение легенды. СПб, Азбука, 2006.

АНДАХАЗИ, Федерико. Фламандский секрет. Москва, АСТ, 2004.

БУКАЙ, Хорхе. САЛИНАС, Сильвия. Любить с открытыми глазами. Москва, Издательский дом Мещерякова, 2007.

- ВАРГАС ЛЬОСА, Марио.** Война конца света. Москва, Радуга, 1987.
- ВАРГАС ЛЬОСА, Марио.** Город и псы. СПб, Азбука, 2004.
- ВАРГАС ЛЬОСА, Марио.** Капитан Панталеон и Рота Добрых услуг. Москва, АСТ, 2021.
- ВАРГАС ЛЬОСА, Марио.** Сон кельта. Документальный роман. СПб, Иностранка, 2012.
- ВАРГАС ЛЬОСА, Марио.** Тетушка Хулия и писака. СПб, Азбука, 1999.
- КАРПЕНТЬЕР, Алехо.** Арфа и тень. Москва, Радуга, 1988.
- КАРПЕНТЬЕР, Алехо.** Век просвещения. Москва, Радуга, 1988.
- КАРПЕНТЬЕР, Алехо.** Концерт барокко. Москва, Радуга, 1988.
- КАРПЕНТЬЕР, Алехо.** Царство земное. Москва, Радуга, 1988.
- КОРТАСАР, Хулио.** Некто Лукас. СПб, Амфора, 2001.
- КУНКЕЙРО, Альваро.** Человек, который был похож на Ореста. Москва, Радуга, 1990.
- МАРИАС, Хавьер.** Все души. СПб, Амфора, 2004.
- МАРКЕС, Габриэль Гарсиа.** Генерал в своём лабиринте. СПб, Азбука, 2007.
- МАРКЕС, Габриэль Гарсиа.** Недобрый час. СПб, Азбука, 2007.
- МАРКЕС, Габриэль Гарсиа.** Осень Патриарха. СПб, Азбука, 2007.
- МАРКЕС, Габриэль Гарсиа.** Сто лет одиночества. СПб, Азбука, 2007.
- ПЕХЛИВАНОВА, К.И. ЛЕБЕДЕВА, М. Н.** Грамматика русского языка. Москва, Русский язык, 1990.
- РОА БАСТОСТ, Аугусто.** Я, верховный. Москва, Радуга, 1980.
- САБАТО, Эрнесто.** Аваддон-Губитель. Москва, Академический проект, 2001.
- СИЛЬВА, Лоренсо.** Синдром Большевика. СПб, Симпозиум, 2003.
- УНАМУНО ДЕ, Мигель.** Авель Санчес. Ленинград, Художественная литература, 1981.
- УНАМУНО ДЕ, Мигель.** Туман. Ленинград, Художественная литература, 1981.

ФУЭНТЕС, Карлос. Старый гринго. Москва, АСТ, 2010.

ХОСЕ СЕЛА, Камило. Улей. Семья Паскуаля Дуарте. Москва, АСТ, 2020.

ШАНАЕВА, Н.В. Русский язык. Новосибирск, издательство Новосибирского университета, 1994.

ШВЕДОВА, Н.Ю. Русская грамматика, том 1. Москва, Наука, 1980.

5.2 Jiné diplomové práce

PONOMAREVA, Varvara. Český překlad ruských transgresiv v krásné literatuře. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav bohemistických studií. Praha, 2014.

VAVROUŠOVÁ, Petra. Gerundium ve španělštině a jeho ekvivalenty v češtině. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav románských studií. Praha, 2011.

5.3 Slovníky

DUBSKÝ, Josef a kolektiv. Velký španělsko-český slovník. Praha: Academia, 1999.

SÁNCHEZ, Alquilino. Gran Diccionario de uso del español actual. Madrid: SGEL, S.A., 2001.

ТУРОВЕР, Генрих Яковлевич, НОГЕЙРА, Хусто. Большой русско-испанский словарь. Москва. Дрофа, 2008.

5.4 Internetové zdroje

<http://prirucka.ujc.cas.cz/>

<http://www.rae.es>

<https://www.korpus.cz/>